

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 49.

Måndagen den 21 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets Utlåtande N:o *Ang. förändrad* 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, *organisation af* afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anled- *landtförsvaret.* ning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithö- (Forts.) rande ämnen.

I ordningen förekom § 41 i det af Utskottet under punkten 1 framlagda förslag till *lag om härordningen*; hvilken paragraf godkändes.

§ 42 hade denna lydelse:

»1. För höjande af den allmänna färdigheten i vapnens bruk böra gymnastik-, militär- och målskjutningsöfningar bedrifvas i alla skolor för manlig ungdom. Derjemte skall det åligga en hvar, som vill aflägga maturitets-, folkskolelärare- eller annan dermed jemförlig examen, att, derest han icke af sjukdom eller lyte är oförmögen till vapenöfningar, deltaga i tre månaders rekryt- och förberedande korpralskola vid regemente eller bataljon, i ändamål att förvärfva de kunskaper och färdigheter, som anses behöfliga för att blifva vice korpral, allt i enlighet med de närmare bestämmelser, som af Konungen meddelas.

2. Den, som åtnjuter enskild undervisning, skall före deltagande i rekryt- och förberedande korpralskola styrka sig i vapenöfningar ega färdighet, jemförlig med den, som vid inträdet i sådan skola plägar innehafvas af lärjunge från allmänt läroverk eller folkskolelärareseminarium.»

Uti den af Herr *A. P. Danielson* m. fl. afgifna, vid Utlåtandet fogade reservation var, beträffande ifrågavarande paragraf, föreslaget:

Andra Kammarens Prot. 1883. N:o 49.

Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.

»att ur § 42 mom. 1 ordet »folkskolelärare» måtte utgå, och att mom. 2 måtte erhålla följande lydelse:

(Forts.)

Rättighet till deltagande uti den i mom. 1 nämnda rekryt- och förberedande korpralskola må tillkomma folkskolelärareelev, som före examens afläggande anmäler sig dertill, så ock den, hvilken åtnjutit enskild undervisning och styrker sig i vapenöfning ega färdighet jemförlig med den, som plägar innehafvas af lärjunge från allmänt läroverk eller folkskolelärareseminarium.»

Herrar *Liss Olof Larsson* och *Sven Andreasson*, hvilka inom Utskottet biträdt Herr Danielsons reservation i alla delar, utom i hvad densamma rörde den nu förevarande paragrafen samt Utskottets förslag till lag om upprätthållande af härens stamtrupp, hade, enligt anteckning å Utlåtandet, för sin del ansett, att jemväl de som aflägga maturitets- och andra dermed jemförliga examina borde i likhet med dem som aflägga folkskolelärare-examen befrias från skyldigheten att deltaga i sådan rekryt- och förberedande korpralskola, som i paragrafen omförmäldes.

Äfvenledes voro reservationer vid den ifrågavarande paragrafen inom Utskottet anmälda af Friherre *De Geer* och af Herr *Alb. Anderson*.

Sedan paragrafen blifvit inför Kammaren uppläst, anförde

Herr *Liss Olof Larsson*: Det torde icke vara för herrarne obekant, att jag så väl inom försvarskomitén som inom Särskilda Utskottet afgifvit särskilda reservationer mot innehållet i denna § 42. Jag ber nu att något närmare få motivera dessa reservationer, då jag nu går att yrka afslag å nämnda paragraf.

Jag har alltid utgått från den förutsättningen, att när man skall organisera vårt försvar, så bör man söka att göra sig redo för hvad som i sådant afseende kan erfordras; och sedan jag blifvit öfvertygad om hvad som erfordras för att åstadkomma ett sådant, kan jag vara med om att göra hvad jag anser landet förmår, och att således. äfven ålägga hvarje krigsduglig person att uppoffra någon viss tid för att bereda sig till sitt fäderneslands försvar. Men dervid har jag ställt mig på rättvisans ståndpunkt och vill ej vika en hårsman derifrån. Det duger ej att här gifva sig in på godtycklighetens område. Jag har sålunda utgått från den åsigten, att de personliga — de medborgerliga — skyldigheterna böra vara absolut lika för alla. Allt som fordras derutöfver bör ske fullkomligt frivilligt och mot den särskilda ersättning, för hvilken staten kan erhålla personer att åtaga sig en vidsträcktare tjenstgöring än den, som åligger hvarje krigsduglig medlem af samhället. Det förefaller mig nemligen alldeles orimligt och i högsta grad orättvist, att staten, sedan den först och främst ålagt alla att exercera ett lika antal dagar, derefter säger till en del: I måsten utöfver detta hafva

ett särskildt åliggande. Nu har emellertid Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt att en sådan ytterligare skyldighet skulle läggas på den studerande ungdomen. Mig förefaller dock som om, när man afviker från rättvisans ståndpunkt, man gifver sig in på ett område, der ett fullkomligt godtycke gör sig gällande. Ty med samma skäl som man säger, att de, som vilja aflägga studentexamen och folkskolelärarexamen, skola hafva undergått här föreslagna vapenöfning kan man påstå att dessa före examen böra blifva stamsoldater ett eller annat år; ja, man kunde ju lika gerna föreskrifva, att de som hette Pål eller Per skulle öfvas i 120 dagar, under det att andra skulle slippa med att öfvas endast 40 å 50 dagar. Derhän kommer man, då man går ifrån rättvisans väg och gifver sig in på godtycklighetens. Nu säger man emellertid, att denna särskilda skyldighet skall åligga den studerande ungdomen och att den skall därför få åtnjuta äran att blifva vice korpraler, om den underkastar sig dessa öfningar. Jag vet icke huru pass mycken ära och fördel som kan vara förenad med att vara vice korpral. Jag har, visserligen sjelf, då jag exerceerade beväring, avancerat till denna höga plats, men kan nu icke erinra mig, om jag hade någon ära eller fördel deraf; åtminstone var den bra liten. Det torde således icke ur den synpunkten finnas något lockande för dessa ynglingar att förskaffa sig denna undervisning. Komitén gick så långt, att den icke allenast fordrade att den studerande ungdomen skulle inhemta de kunskaper, som behöfdes för att blifva vice korpral, utan till och med förklarade, att för att få aflägga maturitets- eller folkskolelärarexamen måste man förut hafva inhemtad, hvad som fordrades för att blifva vice korpral. Det vill säga att en yngling, som ej gjort detta, skulle icke, huru skicklig han än vore i alla andra ämnen, någonsin kunna blifva student eller folkskolelärare. Detta fann dock Kongl. Maj:t allt för starkt och nedsatte fordringarna derhän, att alla dessa skola undergå sådana öfningar i ändamål att förskaffa sig sådana kunskaper, som erfordras för att blifva vice korpral. Nu är det visserligen medgifvet, att några af dessa ynglingar kunna avancera längre än till vice korpral. De som tagit maturitetsexamen kunna blifva värnpliktige officerare och sedan fast befäl, men dertill fordras mycket större undervisning i militära ämnen än dessa tre månaders öfningar. Folkskoleläraren kan deremot icke blifva officer, utan måste stanna vid underofficer, om han ens kan blifva det. Nu säger visserligen komitén, att från föräldrarnes synpunkt förslaget antagande icke bör möta stora betänkligheter. »Visserligen» har komitén, som den sjelf säger pag. 119, »insett hvilka höga anspråk den dervid ställt på de bildade och bättre lottade samhällsklassernas ofrevillighet för landets försvar, men då dessa samhällsklasser äro de, som i händelse af krig hafva mest att förlora», så anser komitén det också vara billigt att de underkastas de största uppoffringarna. Detta yttrande är dock en sanning med modifikation, ty icke lär man rimligtvis kunna påstå, att *alla* dessa ynglingar

Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.

(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landt-försvaret.

(Forts.)

äro förmögna och tillhöra dem, som hafva mest att försvara. Nog känna vi litet hvar till huru många fattiga ynglingar blifva folkskolelärare och äfven taga maturitetsexamen, åtminstone har jag erfarit detta många gånger, och till och med ibland sökt på ett eller annat sätt understödja sådana ynglingar. Lika litet håller det streck hvad komitén säger derom, att förslaget berättigas deraf, att dessa ynglingar åtnjuta fri undervisning, ty många finnas ju, som taga maturitetsexamen utan att begagna sig af denna fria undervisning, utan förskaffa sig de erforderliga kunskaperna på annat sätt. Ofta ser man huru dessa skolynglingar få arbeta och sträfva under ferierna för att skrapa ihop medel att fortsätta studierna nästa höst. Efter Kongl. Maj:ts och komiténs förslag skulle de nu få det nöjet att i 4 år ligga på exercisfältet, och det torde icke vara tu tal om, att de icke der skola kunna skrapa ihop särdeles mycket. Det torde väl ej heller kunna förnekas, att de rika och förmögna, på hvilka man här ställer så höga anspråk, sällan taga folkskolelärareexamen och jemväl mindre äro i behof af ett maturitetsexamensbetyg än den fattige ynglingen, som behöfver det för sin framtida utkomst. Dessutom känna vi ju till, hurusom just från dessa förmögnare klasser rekryteras en stor del af det militära befälet, och för dessa är ej militärkursen i fråga någon särskild uppoffring, hvilket det deremot är för alla som skola utbilda sig för fredliga värf. Af samma skäl som man af dem, som skola blifva studenter eller folkskolelärare, fordrar att de skola underkasta sig dessa uppoffringar, kunde man äfven på dem, som gå igenom akademierna och vid dem taga examen, ställa ännu större fordringar; af dem kunde man minst fordra, att de skulle taga officersexamen, ty genom sådan examen blifva de berättigade att söka äfven de befattningar, som äro de bäst aflönade inom samhället, hvilket icke är fallet med dem, som endast tagit student- eller folkskolelärareexamen.

Det är nu dessutom den *fria* undervisningen, som skulle utgöra motivet för bifall till denna paragraf. Jag kan icke dölja för mig, att i ett bifall till paragrafen kan ligga en beräkning på att man derigenom skall kunna fastspika den fria undervisningen i landet. För min del är jag af den åsigten, att det redan är en orimlighet att undervisningen vid våra elementarskolor och äfven vid de högre undervisningsanstalterna är så fri, att äfven de allra förmögna näst knappast behöfva betala något för att gå igenom en sådan läroanstalt. Jag hade trott att billigheten och rättvisan fordrade, att de bättre bemedlade finge betala den väsentliga delen af kostnaderna för undervisningen, under det jag vill lemna frihet derifrån åt dem, som icke hafva medel att betala dessa kostnader, emedan jag ej vill utestänga de medellösa från lärdomen. Men det lärer väl blifva fåfångt, om man bifaller denna paragraf, att få in systemet af betalning ens för de rika, ty man behöfver blott slå upp denna 42 § och säga: för den undervisning de åtnjuta hafva de fått sig pålagd en särskild militärisk börda, och då torde man icke med nå-

got hopp om framgång kunna fordra att de skola betala något för undervisningen vid statens läroverk. Dessa ynglingar skola nu enligt Kongl. Maj:ts förslag undergå alla de militära öfningar, som förekomma i skolorna, hvilka öfningar komitén sjelf sagt svara emot minst två månaders öfningar vid trupp. Sedan skulle de genomgå tre månaders öfning vid en rekryt- och korpralskola och slutligen 30 dagars repetitionsöfningar under 3 år, eller sammanlagdt 8 månaders öfning, fördelad på 4 år, allt för att kunna blifva folkskolelärare eller studenter och möjligen vice korpral. De skulle således få nöjet att försöka lägerlivet under 4 år, om Utskottets förslag bifalles, och i 3 år, om reservanternes antagas. Hvad ligger nu bakom denna 42 § och ett bifall till densamma? Jo, der bakom ligger den lilla omständigheten, som komitén så väl framhållit, men hvilken så att säga döljes i den Kongl. propositionen, den förmånsrätt nemligen till civila tjenster, som skulle beredas det militära elementet. Komitén har i sådant afseende föreslagit att officerare, underofficerare och stamsoldater skulle ega förmånsrätt till sådana tjenster. Kongl. Maj:t åter har strukit bort detta ur sjelfva lagen, men med förklarandet i motiveringen, att, när härordningen af komitén uppgjordes, det var nödvändigt att taga in flera sådana stadganden, öfver hvilka Konung och Riksdag ej behöfde gemensamt besluta, utan endast Konungen. Det ligger då tydligt i öppen dag att, om man antager detta förslag utan protester från Riksdagens sida, det är att befara att det systemet införes, att militärerna skulle hafva förmånsrätt på alla de civila områden, der de visat sig kompetenta att sköta en tjenst. Jag vet visserligen att vi icke ega att häröfver besluta, men jag kan det oaktadt icke underlåta att emot komiténs förslag i denna del uttala min allvarliga protest. Jag var emot detta inom komitén och jag är det fortfarande. Jag har i friskt minne huru förhatligt detta system var, som för några år sedan var rådande, då militärerna hade så att säga förmånsrätt till en viss gren af den civila förvaltningen. Det uppstod alltid mycken ovilja i landet vid sådana utnämningar, och opinionen både inom och utom Riksdagen gaf sig tydligt tillkänna i afsigt att få bort detta system, och detta lyckades verkligen. Men nu, medan vi alla borde hafva detta i friskt minne, vill man gå in på ett förslag, hvarigenom man skulle införa detta förhatliga förmånssystem på alla områden.

Men det är icke nog med detta. Om förslaget skulle vinna bifall och ett sådant stadgande utfärdas på administrativ väg, så är det gifvet att till hvarje civil beställning flere militära sökande skulle anmäla sig, och jag måste då antaga att den dugligaste får tjensten. Denna förmånsrätt skulle tillkomma just dem, som äro i tjenst qvarstående, och då blir följden den att vid en mobilisering antingen hela skaror af civila tjänstemän ryckas från sina befattningar, sedan de befolkat posten, jernvägarne, tullen, fängvården och så vidare — och då vet jag icke huru dessa skola skötas —

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landförsvaret. eller också att en mängd militärer måste permitteras, och till och med de allra dugligaste, när man bäst behöfver dem. Detta har för mig varit ett talande skäl för afslag på denna paragraf.

(Forts.)

Men det finnes äfven ett annat skäl, hvilket för mig är det vigtigaste, och det är att man genom bifall till denna paragraf vill gifva företrädesrätt åt det militära elementet och inskräpa hos folket, att det militära är det förnämsta och att man, med ringaktande af allt fredligt arbete, endast på denna väg kan komma till civila tjänster. Man vill att hvarje folkskolelärare, hvarje student skall redan från första början insupa den militära andan, och dessa skola sedan i sin mån inplanta samma anda hos andra. Man vill på detta sätt söka att införa militarismen i Sverige. Det är därför jag på inga villkor vill vara med om att antaga denna paragraf. Må andra antaga den, jag för min del bäfvar för följderna och konsekvenserna af det militärvälde, hvartill man lägger fröet genom att hos en hvar inplanta, att militarismen är livvets förnämsta uppgift och att man först genom att blifva militär kan vinna någon framgång i Sverige. Derigenom inplantar man ock förakt för allt fredligt arbete, på samma gång man förhårligar militarismen. Detta kan jag för min del icke vara med om. Och hvarför skulle man nu underkasta sig allt detta? Jo, därför att man vill hafva ett försvar så dyrt, att man icke vågar på papperet visa dess verkliga kostnad, utan söker på omvägar, som icke synas, lägga tungan på folket. Man vill skryta med, att statsbudgeten icke ökats med mer än så och så mycket, men man inrättar ett nytt indelningsverk, som icke skall synas i budgeten, och vill derigenom inbilla folket, att detta icke blifver mycket dyrare än det vi hafva.

Men säger man: om man tager bort denna paragraf, blifver följden den, att man ökar kostnaderna för försvaret med mer än en million kronor. Men hvarifrån tager man då denna million? Jo, man lägger den på några stackars skolpojkar. Man säger — och detta med rätta — att grundskatterna och indelningsverket äro en stor orättvisa, som man vill undanrödja, men i samma andetag säger man också, att man skall fördela hela den nyssnämnda summan på några stackars skolpojkar, som icke, så vidt jag vet, gjort något ondt. Jag tror, att vi böra se frågan sådan den är och icke försöka att på något slags omvägar skaffa oss ett billigt försvar genom att lägga en del af kostnaderna därför på några unga skolpojkar. Man kan yrka på grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, och jag har väl yrkat så ifrigt derpå som någon annan, men för min del får jag säga, att, skall det ske på det sättet, att man endast genom att skapa nya orättvisor — nya indelningsverk — kan blifva af med de gamla, vill jag icke vara med derom. För min del anser jag för öfrigt, att vi nog kunna få erforderligt värnpliktigt befäl äfven utan detta tvång. Jag föreställer mig nemligen, att korpraler, vice korpraler och stamsoldater, som genomgått rekryt- och korpralskolan, och äfven folk-

skolelärare frivilligt skulle vilja underkasta sig den öfning, genom hvilken de skulle kunna komma till denna härlighet och blifva lämpliga till befäl. Och måhända skulle det äfven kunna finnas studenter, som vore villiga härtill, eller att genomgå en sådan öfning. Jag medger visserligen, att man i så fall finge betala dem någonting, men icke tror jag, att detta kunde blifva en så förfärlig ökning i utgifterna som man vill påstå. Om man för stamsoldaten och den värnpligtige uppstälde möjligheten att, sedan de fått sin öfning till stamsoldat och genomgått skolorna, kunna avancera till värnpligtigt befäl, anser jag att det skulle vara en lycka för vår armé och att icke uteslutande en aflagd lärdomsexamen skulle vara bevis för kompetens att blifva officer. Komitén säger, att man skall hafva tagit studentexamen för att blifva officer. Jag föreställer mig, att om man kunde bereda möjlighet äfven för stamsoldaten att blifva icke blott underofficer, utan äfven officer, skulle det vara till stor fördel för truppen. Det kan väl hända, att de icke blefve så fina eller förde sig så ledigt i en balsalong eller vore så lämpliga till parad som dem, hvilka tagit en sådan examen, men i farans stund blefve de lika pålitliga som dessa, och soldaten skulle följa dem med större tillit och tillförsigt än dessa fina löjtnanter, som anse sig något för mer än annat folk. Jag försökte så väl inom komitén som Utskottet, eftersom detta anses vara det största mästestycket komitén uträttat, att nemligen lägga på dessa skolpojkar ett nytt indelningsverk, — och emedan jag tänkte att detta måtte i militäriskt hänseende vara någonting särdeles viktigt — att framlägga ett bemedlingsförslag, som gick ut på, att man borde hålla dessa ynglingar i denna rekryt- och förberedande korporalskola tre månader, men låta dem dermed hafva fullgjort sin värnpligt, så att de icke derjemte behöfde exercera flera år efteråt såsom beväring. Jag trodde att detta skulle vara rätta sättet, emedan de ynglingar, som genomgå elementarskolor eller folkskolelärarseminarier, redan hafva så mycket militärisk öfning, när de komma till mötesplatserna, som beväringen i allmänhet efter 60 eller 90 dagars öfning, och att man icke behöfde sätta dem, som redan hafva denna öfning, i ledet tillsammans med dem, som icke äro öfvade förut, hvadan man kunde gifva dem en sådan särskild kurs i afsigt att bibringa dem åtminstone de förberedande kunskaper på det militära området, som erfordras för det lägre befälet. Men detta vann icke gehör hvarken inom komitén eller Utskottet, hvarför jag måste uppgifva denna tanke.

Jag vill sluta med att yrka afslag på ifrågavarande paragraf. Jag gör det därför, att jag omöjligen kan vara med om ett förslag, som går ut på att på vissa personer eller samhällsklasser lägga större bördor än på andra. Jag ställer mig härvid på jemnlighetens grund. Öfningstiden må vara 60 eller 90 dagar, men den bör vara lika för alla, och hvad derutöfver fordras, bör af staten betalas och grunda sig på fullkomlig frivillighet. För min del anser jag, att

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

*Ang. förändrad yrkandena på så väl grundskatternas som indelningsverkets afskaf-
organisation af fande äro fullt berättigade, och ingen kan lifligare än jag önska
landtförsvaret.*

(Forts.)

framgång deråt. Men hur lifligt än rust- och rotehållarne, grundskattegifvarne och för öfrigt hela svenska folket önska detta, tror jag likväl icke, att de skulle vilja mottaga denna eftergift på sådana vilkor, att derigenom skulle skapas ett nytt och lika orättvist indelningsverk. Vi hemmansegare skulle visserligen derigenom blifva befriade från det onus vi draga, men vi skulle i stället lägga det på några skolynglingar.

Jag vet icke hvilket beslut Kammaren kommer att fatta i denna punkt, men för min del vill jag åtminstone fritaga mig från att vara med om ett dylikt stadgande.

Jag yrkar således afslag på nu föredragna 42 §.

I detta anförande förenade sig Herrar *Asklöf, P. Pehrsson* i Norrsund, *A. Andersson* i Intagan, *P. M. Larsson* i Löa, *Hellgrén, Marcuson* och *A. Johansson*.

Herr Emil Key: Jag ber att få bemöta den föregående talarren, Herr Liss Olof Larsson, och naturligtvis med detsamma äfven Herr Sven Andreasson. Dessa båda herrar hafva, såsom Kammaren torde finna, frångått den reservation, som de öfriga sex reservanterna afgifvit, och aflemnat en särskild reservation med afseende på befrielse, icke blott för folkskolelärarne utan jemväl för dem, som aflagt maturitetsexamen eller andra dermed jemförliga examina.

Nu vill jag först och främst fråga den ärade talaren på dalabänken, Herr Liss Olof Larsson, hur han skall kunna sätta sitt yrkande nyss i öfverensstämmelse med det beslut Kammaren redan fattat i afseende på fjortonde paragrafen? Jag hörde icke, att när denna antogs, Herr Liss Olof Larsson gjorde något förbehåll, och därför får jag väl förmoda, att han samtyckt till fjortonde paragrafen. Denna innehåller följande:

»1. Härens befäl är dels *fast aflönadt*, dels *värnpligtigt*. Det består af *officerare, underofficerare* samt *vice korpraler (vice konstaplar)*. 2. *Fast aflönadt* befäl utgöres af dem, hvilka i sådan egenskap vunnit anställning på grund af de särskilda bestämmelser i detta afseende, som i Art. IV finnas upptagna. 3. *Värnpligtigt befäl* utgöres dels af dem, hvilka i sådan egenskap vunnit anställning på grund af bestämmelserna i Art. IV, dels af dem, som varit anställda med fast aflöning, men från dylik anställning tagit afsked och ännu befinna sig i värnpligtsåldern.» Alltså har Kammaren i § 14 beslutat, att befälet och underbefälet skall vara dels fast aflönadt och dels att det värnpligtiga befälet skall organiseras med ledning af bestämmelserna i Art. IV. Hvad föreskrifver då Art. IV? § 47 mom. 2 säger: »Den, som aflagt maturitets- eller folkskolelärare- eller annan dermed jemförlig examen eller fullgjort andra af Konungen bestämda prof, kan befordras till värnpligtigt vice kor-

poral, så vida han visar sig ega lämpliga befälssegenskaper.» Detta beslut vill Herr Liss Olof Larsson nu göra ogjordt.

Så påstår Herr Liss Olof Larsson dessutom att det strider mot all billighet och rättvisa att ålägga *några* en längre öfningstid än *andra*. Jag har redan förut under diskussionen framhållit, och Herr Liss Olof Larsson har också i sitt anförande nyss erkänt, att skillnaden i kostnaden mellan att göra hela befälet fast eller en del fast och en del värnpliktigt, hvilket, såsom jag nyss framhöll, denna Kammare redan beslutat, skulle uppgå till omkring en miljon kronor eller noga räknadt 996,491 kronor. Det är visserligen sant, att de sex reservanterna i viss mån fritagit folkskolelärarne på det sätt, att det här ifrågasatta gjorts frivilligt för dem, såsom en rättighet, men icke såsom en obligatorisk skyldighet. För min del är jag öfvertygad om, att när den nu rådande konstlade förskräckelsen för detta förslag hunnit lägga sig, en stor del af våra folkskolelärare komma att anse såsom en fördel och icke såsom en börda att ega rättighet blifva värnpliktigt befäl. Det är nemligen en icke obetydlig inkomst förenad härmed, ej blott i afseende på den militära tjänstgöringen, utan äfven i afseende på den civila befattningen eller rullföringen, som i orterna skall bestridas mot arfvode, och det torde icke vara den ärade talaren på dalabänken obekant, efter som också han varit ledamot i landtförsvarskomitén, att man der tänkte sig, att detta åliggande och på samma gång ersättningen derfor hufvudsakligast och lämpligast borde kunna lemnas åt folkskolelärarne. Emellertid har man icke velat göra de här ifrågavarande särskilda vapenöfningarna obligatoriska för dem, med deras fyraåriga lärokurs, men ännu allt för ringa löneförmåner. Derför har man icke ansett sig böra göra detta strängare yrkande obligatoriskt, utan öfverlemnadt åt deras eget val att underkasta sig föreskriften eller icke; en föreskrift, som, jag upprepar det, snart skall visa sig innebära en fördel och icke en börda, samt före de femton öfvergångsårens slut mer och mer allmänt begagnas.

Hvad nu beträffar de öfriga under denna kategori, säger Herr Liss Olof Larsson det vara obilligt att de »stackars» skolpojkarne och studenterna skola få större åligganden än andra. Jag vet icke om jag hörde orätt, men jag tyckte den ärade talaren gjorde den invändning, att denna paragrafs antagande skulle hindra hvad man önskar, nemligen att i stället för den kostnadsfria undervisningen vid elementarskolorna införa skolafgifter. Jag skall be, för att visa huru det förhåller sig i detta afseende, att få åberopa en uppgift ur »Allehanda för folket», hvilken tidning, såsom bekant, utgifves utaf en framstående ledamot af denna Kammare. Men jag skall först erinra om Kongl. Majt:s proposition till 1882 års Riksdag, hvari föreslogs, att utöfver dittills bestämda afgifter af mellan 10,50 och 20 kronor, skulle erläggas en terminlig afgift af 30 kronor för lärjunge i sjette och sjunde klasserna och 20 kronor för lärjunge i öfriga klasser, dock, säger Kongl. Maj:t i denna propo-

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landförsvaret.

(Forts.)

sition af år 1882, som således ännu torde vara i friskt minne, »att medellösa lärjungar till högst 15 % och mindre bemedlade till högst 20 % af hela närvarande lärjungeantalet i hvardera gruppen af klasser må kunna befrias, de medellösa från hela och de mindre bemedlade från halfva den nya afgiften». Jag vädjar nu särskildt till Herr Liss Olof Larsson och nemställer, huruvida denna obetydliga förhöjning i terminsafgifterna kan väga ett enda grand i jämförelse med den redan nu utgående kostnaden af statsverket för hvarje lärjunge. Denna kostnad utgör vid Borås tekniska skola 846 kronor, vid tekniska högskolan i Stockholm 702 kronor, vid Lunds universitet 694 kronor för hvarje student, vid Upsala universitet 566 kronor, vid de allmänna läroverken i medeltal 180 kronor per år för hvarje skolyngling, men uppgår vid treklassiga läroverket i Sölvesborg till nära 700 kronor per lärjunge. Kan då den ifrågasatta lilla obetydliga förhöjningen i terminsafgiften i ringaste män jämföras med den utgift, staten får vidkännas för ynglingarne vid skolorna och för studenterna vid universiteten, hvilka senare vanligen uppfostras till tjänstebefattningar i staten med ty åtföljande löner, ålderstillägg, tjänstgöringspenningar och slutligen pensioner? Kan statens utgifter i afseende å de så kallade bildade klassernas uppfostran i ringaste män jämföras med de obetydliga utgifter, som staten lemnar för folkskolebarnens undervisning? Nej! Det torde därför vara fullt konsekvent, att de personer, för hvilka staten gör så stora uppoffringar, också i någon mån erkänna den skuld, hvari de stå till samhället för de fördelar de åtnjutit.

Men, säger man, detta ifrågasatta militäråliggande är i alla fall en fullkomlig nyhet för den uppväxande ungdomen. Ingen kan veta huru det skall inverka på densamma till helsa och moral. Nej, svarar jag, militäröfningar äro för skolorna alls ingen nyhet, detta vågar jag tryggt påstå. Jag har här ett cirkulär af den 23 Mars 1870, utfärdadt af Konung Karl XV och kontrasigneradt af Statsrådet Carlson, deri finnas följande bestämmelser, hvarom det torde vara skäl att påminna, då man nu har så god lust att himla sig öfver de nya bördor, som skola läggas på skolungdomen. Jag vet icke, huruvida cirkulärets bestämmelser tillämpas öfver allt — göra de det icke, är det visserligen icke Kongl. Maj:ts fel — men jag tror, att de tillämpas på de flesta ställen, och jag har aldrig förspott någon olägenhet deraf, ej heller något missnöje dermed. Kongl. Maj:t föreskrifver i nämnda cirkulär:

att öfningar för bibringande af en utsträckt krigsbildning böra, så snart erforderligt antal gevär och ammunition hinner anskaffas, samt, hvad innevarande år angår, i den mån omständigheterna för öfrigt det medgifva, ega rum vid de högre elementarläroverken och folkskolelärareseminarierna för manliga elever, samt fortgå under en tid af åtta till tio veckor, fördelad på senare delen af vårterminen och början af höstterminen;

vidare föreskrifver Kongl. Maj:t att för lärjungarne i de högre

elementarläroverkens 6:te och 7:de klasser öfningar i målskjutning skola vara obligatoriska, och af ynglingarne i 7:de klassens öfre afdelning utföras med fullgoda målskjutningsgevär, för hvilket ändamål, der skottbana ej finnes att tillgå, sådan bör anläggas, och derest erforderliga medel härtill saknas, anmälan derom må hos oss i underdånighet göras;

*Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.*

(Forts.)

att lärjungarne i sistnämnda afdelning jemväl skola två timmar i veckan öfvas i värj- (florett-) och sabelfäktning, hvaremot dessa lärjungar befrias från all annan gymnastik och vapenöfning än den nu föreskrifna, dock med rättighet att, om de sådant önska, deltaga i de gymnastik- och vapenöfningar, som äro föreskrifna för 7:de klassens nedre afdelning;

att målskjutningen skall af lärjungarne i 6:te klassen och i 7:de klassens nedre afdelning utföras med salongsgevär, hvilka öfningar kunna försiggå uti läroverkets gymnastiksal eller annan lämplig lokal;

att åt öfningarna i infanteri-manövern skall, der sådant ej redan skett, gifvas den utsträckning, att kompani- och bataljons-exercis genomgås så väl i sluten som i spridd ordning, samt öfningar i fälttjänst jemväl förekomma, hvarvid 7:de klassens ynglingar böra företrädesvis användas såsom befäl och underbefäl;

att under den tid af läsåret, som enligt ofvan gifna föreskrift är bestämd för militära öfningar, för dessa öfningar böra, utom den tid som kan blifva behöflig för målskjutning, användas sex timmar i veckan; hvaremot under nämnda tid de lärjungar, som i dessa öfningar deltaga, skola vara från gymnastik- och fäkt-öfningar befriade;

slutligen föreskrifver Kongl. Maj:t, att undervisningen i militära ämnen vid folkskolelärareseminarierna för manliga elever skall, jemte de öfningar som hittills egt rum, omfatta målskjutning och elementen af strid i spridd ordning samt af fälttjänst, och att denna undervisning, som bör fortgå under åtta till tio veckor, fördelade på vår- och höstterminen, må uppdragas åt den gymnastiklärare eller särskildt kommenderande officer, som meddelar dylik undervisning vid högre elementarläroverket i samma stad, och hvilken, på underdånig anmälan af eder, eger att härför erhålla särskildt arfvode.

Detta är de, så väl i fysiskt som i disciplinärt hänseende, sunda och kloka föreskrifter som *redan* finnas och funnits i 12 år, utan att jag hört någon anmärkning deremot. Frågan är blott att vidare bygga på dem.

Nyss yttrade Herr Liss Olof Larsson, att vi genom denna anordning skulle införa militarismen. Jag deremot kan icke förstå, hvarför så skulle komma att blifva förhållandet. Han menade, att de militära öfningarna tillsammans med trupp — ehuru märk, allenast tre månader, hälften hvardera året — skulle utöfva den fördeliga inverkan, att de skulle förstöra allt uppfostringsarbete un-

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret.

(Forts.)

der öfriga delen af året. Kunna militäröfningarna en så kraftig verkan åstadkomma? Det skulle i sanning vara högst märkvärdigt, om den bildning, som meddelats under mer än $\frac{3}{4}$ af året, kan tillintetgöras af de militäröfningar, som skulle ega rum under blott några veckor af detsamma. Tvärt om, långt ifrån att den så kallade »militarismen» skulle införas genom ett antagande af detta förslag, tror jag, i god mening taget, att militarismen skulle derigenom blifva mera *civiliserad* — om jag får begagna detta uttryck utan fara för att blifva missförstådd. — Jag tror att derigenom ett civilt, ett medborgerligt element skulle införas i det militära snarare än ett militäristiskt i det civila. Hvad som deremot är visst, det är att *båda* skulle högst fördelaktigt inverka på hvarandra. Det militära elementet skulle allt mera vänja sig vid att finna jemlikar vid sidan af sig, tagna ur det borgerliga lifvets olika yrken, lära sig att med personerna mera akta dessa yrken samt vända håg och uppmärksamhet till desamma. Å andra sidan skola det värnpligtiga befälets och underbefälets åligganden gagna ungdomen genom bibringande af disciplin och denna känsla af pligt, som håller på att mer och mer förslappas för att icke säga alldeles upplösas i vårt land. Jag kan förstå, att i vårt af långvarig fred förklemade Sverige man kan vara rädd om dessa morsgrisar och mammas gosar, ett antal som alltjemt förökas. Men jag är lifligt öfvertygad om att den solidariska pligtkänslan och lydnaden för fanan, äfven *denna* kunskap, *denna* lifserfarenhet behöfver vår tids ungdom att lära sig, och den skall återverka gagneligt, icke minst på förhållandet mellan föräldrar och barn. Jag tror att en påminnelse om pligterna mot fosterlandet redan i de första ungdomsåren är väl behöflig, och ju tidigare desto varaktigare, en påminnelse om, att vi *ega* ett fosterland som är vårt, ega pligt att försvara det, en påminnelse om att älska det, välbehöflig med vår allt för öfverhandtagande kosmopolitism.

Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen med den formulering, som de sex reservanterna föreslagit.

Herrar *Chr. Assarsson* och *A. Magnusson* instämde med Herr Emil Key.

Herr Hedlund: Såsom Kammaren torde känna, gick det så underligt till i den senaste landtförsvarskomitén, att inom densamma tillsattes ett Utskott för att utarbete ett i detalj genomfördt förslag, innan man inom komitén öfverenskommit om de hufvudgrunder, på hvilka förslaget skulle byggas. Det fans de, som varnade emot ett sådant förfaringsätt, men de råkade i minoritet. Den enda grund, som var antagen, var den, att stammen skulle utgöras af 25,000 man. För dem, som icke invalts i detta Utskott, bereddes en ganska stor öfverraskning genom förslaget till hela detta system af värnpligtigt befäl, som var sammanbundet med ett tillägg till bestämmel-

serna om villkoren för afläggande af maturitetsexamen och folkskole-*Ang. förändrad*
lärareexamen. Den, som här talar, åhörde uppläsningen af detta *organisation of*
förslag med ett leende, i den tanke att »tål magistraten, nog tal jag», *landförsvaret.*
väl vetande att ganska skarpa erinringar voro att vänta från de
(Forts.)
sammhällsklasser, som af detta förslag hufvudsakligen berördes, när
förslaget om dessa bestämmelser en gång skulle komma till afgö-
rande. Jag tror dock, att saken från den sidan inom komitén togs
något för lätt, ty här föreligger verkligen en rättsgrundsats, som
jag icke tror vi böra släppa ur sigte, nemligen den princip, som den
förste talaren uttalade, då han sade: det obligatoriska skall vara
lika för alla; hvad derutöfver är skall ersättas. Det finnes många
betänkligheter emot att göra ett visst mått af vapenfärdighet till
obligatoriskt villkor för approbation vid teoretiska examina. Den
siste talaren har väl sökt mildra intrycket af ett sådant steg genom
uppläsning af ett vidlyftigt cirkulär, deri Kongl. Maj:t meddelat
föreskrifter om vapenöfningar i skolorna. Men mig vill det synas,
såsom om detta argument skulle verka i alldeles motsatt riktning
emot hvad den värde talaren dermed ville visa, ty när militäröfnin-
gar redan blifvit i så hög grad införda i de offentliga skolorna,
att ungdomen till och med der öfvas i bataljonsexercis, som ju är
en komplicerad form af infanteriexercisen, kunde man deraf med
skäl draga den slutsats, att det vore nog att stanna vid detta och
icke dertill lägga tvånget af ytterligare tre månaders vapenöfningar
i läger. Det är nemligen att märka, att de nuvarande vapenöfnin-
garna ske i skolan, under det ynglingen vistas i ett hem, hvaremot
den här föreslagna vapenöfningen skulle ske under vistande i läger.
Man vet väl, att sådant kan vara oskadligt för ungdomen, men också
att det för många innebär en stor fara så i fysiskt som moraliskt
afseende. Åtminstone bör man tillse, att lägerförhållandena bättre
ordnas än nu är fallet vid våra beväringssmöten, der de ingalunda
äro mönstergilla. Jag föreställer mig således, att den kunskap i mi-
litära ämnen, som skolungdomen genom gällande föreskrift får, bör
kunna vara tillräcklig, utan att det dertill behöfver läggas ytterligare
dessa tre månader. Jag ber dessutom att få nämna, att icke blott
från skollärarnes utan äfven från föräldrarnes sida uttalats stora
bekymmer med afseende på denna paragraf, och jag tror icke, att
man bör uppställa större svårigheter för denna lags antagande än
som är oundgängligen nödvändigt. Jag har nemligen hört, att den
i Första Kammaren skall vara en af de största stöttestenarne mot
förslaget antagande, och jag vill för min del icke öka antalet af
dem, som motsätta sig densamma. Det ändamål, som skulle vinnas,
vore att man på den vägen kunde öka antalet underbefäl, så att
man komme att erhålla ett antal af vice korpraler till något tusen-
tal eller så omkring. Jag ber då att få erinra om, att i den be-
stämda stamstyrkan af 25,000 man ingå också vice korpraler, och
i det följande visar det sig, att meningen är, att ur denna stam
skulle genom särskilda kurser utbildas vice korporaler. Jag före-

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. ställer mig således, att detta är och blir den naturliga regeln för utbildande af vice korpraler, så att man för *detta* ändamål icke behöfver anlita någon annan åtgärd. Denna utväg skulle väl då

(Forts.)

afse att bilda en öfvergång till ett värnpligtigt befäl. Jag hörde till dem, som i komitén voro ifrigast för värnpligtige officerare. Jag trodde, att det skulle vara i statens intresse fördelaktigt, icke blott ur kostnadens utan ock ur social synpunkt, att ynglingar, som vore dertill villiga, skulle kunna få anmäla sig till genomgående af någon högre militärisk lärokurs och derefter tjena, såsom jag uttryckte mig, med värjan i stället för med geväret. Denna åsigt omfattades visserligen af komitén, men i tillämpningen bragtes saken derhän, att den gjordes nära nog om intet. En af komiténs främste ledamöter samtalade med mig i detta hänseende, innan förslaget allvarligt kom på tal, och sporde mig, huruvida man skulle tänka sig ett större antal af värnpligtige officerare. Jag uttalade den meningen, att om fordringarna på dessa värnpligtiga officerare ställdes någorlunda billiga och icke allt för mycket öfverdrefves, samt bemötandet från de fasta officerarnes sida blefve hyggligt, skulle man kunna påräkna kanske hälften af den lägsta graden, underlöjtnantsgraden, och någon del af löjtnantsgraden af värnpligtige officerare. Nu har emellertid komitén kommit till det resultat, att komitén betydligt höjt fordringarna och ändock beräknat, att *hela* underlöjtnantsgraden skall bestå af värnpligtiga. Detta är enligt mitt förmenande alldeles utförbart. Man skall icke få detta tusental på långt när, äfven om man härvid tager i beräkning det antal, som sedermera skall ingå såsom fast affönade officerare. Det gör mig upprigtigt ondt, att man på detta sätt förstört den rigtiga tanken att på frivillighetens väg anskaffa värnpligtiga officerare; hvaraf också följer, att den besparing i kostnaderna, som beräknats, *icke* kommer att i verkligheten inträda. Långt ifrån att den värnpligtiga befälsinstitutionen skulle leda till militarism, skulle den i min tanke verka motsatsen, i det den åstadkomme ett sammanförande af de borgerliga och militära elementen, hvarmed den militära kastandan komme att minskas, men icke att stärkas. Den förste talaren i ämnet har ej heller sagt, att militarism skulle härigenom befordras. Det var en missuppfattning af den siste ärade talaren. Yttrandet gälde frågan om, att den militära ställningen skulle gifva företrädesrätt till civila embeten, i hvilket fall man komme in på militarismens väg, och deruti ger jag talaren på dalabänken fullkomligt rätt. Herr Key har syftat på, att här skulle föreligga ett moraliskt ändamål i förening med genomgåendet af dessa tre månaders öfningar; han antyde nemligen, att härmed skulle den disciplin och känsla af pligt stärkas, som vore af stor vigt och hvilka börjat slappas i vårt land. Ja, det är nu ett tal, som man icke så sällan hör upprepas från de äldres läppar, ett tal om ungdomen, hvilket väl äfven vi hafva sjelfva hört från ett föregående slagtes läppar. Det är en ständig klagan öfver den unga tiden och ung-

domen, som blifvit så sjelfsvåldig och icke längre vill lyda. Enligt min tanke blifva vi i vårt goda land Sverige så grundligt disciplinerade från vår tidigaste ungdom hela vägen genom skolan och sedan fram. Det finnes de, som icke bry sig om denna disciplin och icke uppfylla sin pligt, men den stora massan gör det. Det kan nu hända att den, som icke gör det, handlar så därför, att disciplinen är för hård för ett frimodigt sinne. Det lär väl vara så här i lifvet, att det icke alltid är de ädlare naturerna, som lättast böja sin nacke under oket, utan fastmer de veka och svaga, ja, rent af slafviska naturerna, som finna sig deri. Men att så disciplinera vårt folk, att det skulle ändra sitt gamla sinnelag och blifva i allt lydigt och underdånigt, det anser jag icke vara någon fördel för detta folk. En ärad talare gick så långt, att han till och med ville åstadkomma ett bättre förhållande mellan föräldrar och barn genom att dessa barn finge genomgå de militära disciplinskolorna. Jag hoppas dock, att förhållandet mellan föräldrar och barn må hvila på bättre och starkare grund än den yttre lydigheten.

Vidare har man talat om den ersättning, som staten härmed vunne af ungdomen i och för den kostnadsfria undervisningen. Jag ber då att först få nämna, att man i allmänhet utgår från den synpunkt, att den valuta, som staten får för den kostnadsfria undervisningen, består deri, att staten kan få en mängd af sina tjänsteförrättningar väl utförda genom den bildning, som skolorna och universitetet gifva. Man kan således icke bestämt påstå, att den kostnadsfria undervisningen sker med någon uppoffring från statens sida. Det är dock ett kapitel, som icke hör hit och hvarom det nog blir tillfälle att en annan gång tala. Den ärade talaren glömde dock, att de obligatoriska vapenöfningar, som nu blifvit föreslagna, skulle gälla icke blott den ungdom, som besöker *statens* skolor, utan äfven den, som begagnar de enskilda skolorna och således får betala sin undervisning. På detta senare fall kan man väl icke tillämpa den förra grundsatsen.

Jag får för min del säga, att oaktadt jag deltagit i landtförsvarskomiténs beslut i denna del, så har jag, efter närmare begrundande af saken, kommit till samma resultat som den första talaren icke blott i afseende på folkskolelärarne, utan äfven studenterna och andra. Här föreligger nemligen ett ingrepp i den individuella friheten, hvilket jag tror att man icke bör utan i yttersta nödvändighet inlåta sig på.

Den förste talaren yttrade i sitt enligt mitt förmenande mycket förträffliga anförande, om det företråde åt militärer till civila befattningar, som varit föreslaget. Jag anser det vara lika origtigt att göra militärisk kompetens gällande för civila tjänster som att göra civil kompetens gällande för militärbefattningar. Jag förenar mig med honom i afslag å denna paragraf.

Herr Key yttrade, att en kollision skulle uppstå mellan denna och den 14:de paragrafen. Jag kan icke finna, att man behöfver be-

Ang. förändrad fara något sådant. Der står, att härens befäl skall vara . . . »dels organisation af värnpliktigt». Enligt min tanke kommer värnpliktigt befäl alltid landförsvaret, att finnas.

(Forts.)

Häruti instämde Herrar *Stormats Mathias Olsson* och *A. Hansson*.

Herr Sandström: Under åhörandet af den intressanta och delvis synnerligen lärorika diskussion, som nu sedan några dagar pågått inom denna Kammare i denna stora brännande fråga, har jag mer än en gång kommit att tänka på de bekanta orden: »rätt måste ändå alltid blifva rätt». Skola de institutioner, med hvilkas ordnande vi nu äro sysselsatta, blifva goda och dugande, måste de framför allt vara grundade på billighet och rättvisa.

Denne Kammare har utdömt indelningsverket. Jag vågar icke säga, att denna dom varit en orättfärdig dom, ty det kan icke förnekas, att trycket utaf kostnaderna för detta indelningsverk hittills har drabbat olika, det vill säga orättvist. För min del hade jag dock helst sett, om denna orättvisa hade kunnat undanröjas, icke genom att utdöma och afskaffa indelningsverket, utan på det sätt att kostnaderna för detsamma blifvit, i sammanhang med dess vidare utveckling, rättvist fördelade. Hvarje innehafvare af svensk jord eger ett stycke af det fosterland, hvilket det är vår gemensamma och heliga pligt att värna och försvara. Häraf synes mig den enkla slutsatsen följa, att all svensk jord bör rättvist roteras. Likaledes synes enkel rättvisa kräfvä, att städernas invånare, industriidkare, med ett ord alla, som äro bevillingstaxerade, böra ock känna sig villiga att efter måttet af sin skatteförmåga deltaga i kostnaderna för landets försvar. Det synes mig icke böra vara någon omöjlighet att erhålla en rättvis fördelning af kostnaderna för anskaffning och underhåll af härens stamtrupp med bibehållande af det gamla indelningsverket. Men härom är nu icke vidare tal; indelningsverket har fått sin dom. Blott må det tillåtas mig nämna, att det är med saknad och vemod jag skall vara med om att aftacka den indelta soldaten, som jag hållit af ända sedan barndomen och som jag sedermera än mer lärt att uppskatta under den tid jag i egenskap af bataljonspredikant stätt honom ganska nära. Vill man emellertid vid sina beslut angående den punkt som nu föreligger taga hänsyn till hvad billighet och rättvisa fordra, så lär det väl vara ovedersägligt och uppenbart, att vi måste förena oss om Herrar Liss Olof Larssons och Sven Andreassons reservation. Dessa reservanters förslag kommer visserligen att medföra ganska väsentlig förhöjning i de redan förut nog stora kostnaderna för vårt försvarsväsende; men mig åtminstone skall detta icke afhålla från att rösta för samma förslag. Det anses ju för den enskilde mannen ovärdigt att genom att begå en orättvisa söka en förminskning i sina utgifter. Detsamma måste väl äfven vara fallet, när det är fråga

om staten. En fördel, som köpes för detta pris, för priset af en orättvisa, kostar alldeles för mycket. Och att ålägga våra studerande, studentkandidater och seminarieelever dubbelt så stor värnpligt som den öfriga delen af landets ungdom, det kan jag icke anse vara förenligt med rättvisa och billighet. För den skull, Herr Talman, yrkar jag afslag å den föredragna punkten och bifall till Herrar Liss Olof Larssons och Sven Andreassons reservation.

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

Herr Wieselgren: Då de talare, som försvarat det här föreslagna stadgandet om att en viss del af Sveriges unge medborgare skall underkastas större vapenskyldighet än den öfriga delen, påstå, att en dylik bestämmelse har fullt fog i de uppostringar staten får åtaga sig för att bereda dessa ynglingar kostnadsfri undervisning, får jag, lika med föregående talare, erinra, att denna förutsättning icke eger rum för alla dem, om hvilka talas i § 42 mom. 2. En konsekvent tillämpning af den förutsättning, från hvilken de utgå, borde enligt min tanke nödga dem att stryka detta sistnämnda moment. Dermed har jag dock icke vidgått, att tvist icke skulle kunna ifrågakomma äfven angående första momentet. Jag får nemligen, lika med en föregående talare, påminna om, att den kostnadsfria undervisningen är sedan i fjor stäld på afskrifning. Och då talaren på kalmarbänken påstår, att detta icke gör något till saken, i ty att statens kostnader i och för denna undervisning ändå äro mycket högre än de terminsafgifter, som äro föreslagna att utgå, får jag häremot invända, att staten, då den — låt vara för billigt pris — gifver denna undervisning, gör detta *icke* för deras skull, som deraf komma i åtnjutande, utan för *sin egen* skull. Då det vidare talas om, att det endast är de bildade och bättre lottade klassernas barn, som denna förökade vapenskyldighet skulle åläggas, så ber jag få erinra om de siffror, Stats-Utskottet i sitt betänkande N:o 14 b förra året meddelade oss, och af hvilka framgår, att man ingalunda kan anse lärjungarne vid våra läroverk till öfvervägande del tillhöra dessa »bättre lottade» samhällsklasser. Sagda siffror utvisa nemligen, att bland det då varande lärjungeantalet 1,576 voro barn af bönder eller hemmansegare, 1,502 af arbetare och 5,127 af sådana som egentligen äro att hänföra till medelklassen, inom hvilken hela mängden af smärre handverkare i städerna är inräknad, samt 3,107 barn af tjänstemän, i hvilken grupp då äro inräknade underofficerare, folkskolelärare, organister med flere. Dessa siffror torde väl nu som då ingifva oss en temligen bestämd öfvertygelse, att uppgiften om, att det vore de »bättre lottade» klassernas barn, som hufvudsakligen befolkade våra allmänna läroverk, berodde på en missuppfattning, och att antagandet af det nu framlagda förslaget skulle således hafva den följd, att vi af en del af de *mindre lyckligt* lottades barn komme att utkräfva en större värnpligtsskyldighet än vi begära af alla andra. Och frågar man om *orsaken* härtill, så svaras det: för att åstadkomma en besparing för statsverket.

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. Det är sannerligen icke så lätt att inse *rättmätigheten* af en sådan åtgärd; och om man ser efter i försvarskomiténs utlåtande, så finner man, att denna åtgärd verkligen icke heller grundar sig på någon uppfattning af dess rättmätighet, utan på ett vädjande till desse unges och deras föräldrars fosterlandskärlek. Visserligen är det vackert att anse sig kunna förutsätta så hög grad af offervillighet hos vederbörande, att de sjelfvilligt skulle ikläda sig större offeringar än hvad som fordras af andra. Men jag frågar: är det ädelt, att staten kräver *större* ädelmod af en del möjligen i rätt trånga vilkor varande medborgare, än den kräver af sig sjelf?

(Forts.)

Vidare tillåter jag mig anmärka, att bland dem, som taga maturitetsexamen, ingår säkert icke så stort antal af dessa rike mans barn, som man egentligen här tyckes haft i tankarne; åtminstone är det, enligt min erfarenhet från den ort jag tillhör, mindre vanligt att t. ex. de rike affärs- eller yrkesmännens barn taga maturitetsexamen. De ingå merendels i sina fäders yrken och fortsätta deras affärer, och det är endast undantagsvis som de taga omvägen öfver studentexamen. Deremot är det en hel mängd af de mindre väl lottade samhällsklassernas barn, som för sin framtida utkomst äro hänvisade till en hel del tjenstebefattningar, för hvilkas erhållande maturitetsexamen erfordras. Dessa aflägga också sin examen, och det är således af dem, som den nu ifrågavarande ökade pligten skulle utkrävas. Men just därför att dessa ynglingar i de flesta fall eftersträfva att blifva och verkligen också blifva tjenstemän, vinner man mycket mindre med här föreslagna åtgärd än man väntat; ty i och med detsamma som den unge mannen ingår i sin tjenstemannabefattning är han oåtkomlig för staten, då hans skicklighet i vapenöfningar i farans stund skulle behöfva tillgodogöras. Staten kan naturligtvis icke rycka tjenstemännen från sina befattningar utan att bringa hela förvaltningsmaskineriet i olag, och vid krigstillfälle komme de att sitta i allt lugn med sin förvärfvade vapenöfning, utan att kunna dermed göra fosterlandet någon tjänst. Jag får dessutom erinra, att då Medicinalstyrelsen framhållit önskligheten af att icke ålägga den svenska manliga ungdomen beväringsexercisskyldigheten förr än vid uppnådd 22 års ålder, så är det väl ändå bra obilligt att kräfva militär tjenstskyldighet i läger af ett stort antal gossar om 16 à 17 år. Vid den åldern är kroppen ännu icke så utbildad, att den i vanliga fall torde vara i stånd att på en gång uthärda studielivets och lägerlivets ganska kånbara mödor, icke förglömmandes att den unge gossen vid dessa år är lättare än eljest mottaglig för dåliga intryck — och tillfällen till dåliga intryck gifvas säkerligen mer än ofta inom lägren. Här-till kommer, att han just då undandrages *hemmets* skyddande inverkan.

Vidare vill jag, lika med den näst föregående talaren, påstå att den ärade kalmarrepresentantens åberopande af 4:de Art:s § 47 mom. 2 icke är befogadt. Detta moment står nemligen icke med den nu

föredragna punkten i det sammanhang, som han tyckes vilja förmå oss att tro. Emellertid är det en del af den nu föredragna paragrafen, som jag icke vill vara med om att afslå, nemligen der det stadgas, att för höjande af den allmänna färdigheten i vapnens bruk gymnastik, militär- och målskjutningsöfningar böra bedrivas i alla skolor för manlig ungdom. För min del anser jag detta uppreparande af ett godt och nyttigt stadgande icke böra ogillas, och därför kan jag icke förena mig med den föregående talare som yrkade afslag å paragrafen i sin helhet, utan vill jag i stället föreslå, att Kamraren, med afslag å paragrafen i öfrigt, bibehåller 1:sta punkten i mom. 1, hvarigenom den praktiska fördelen vinnes, att ordningsföljden i de återstående paragraferna icke behöfver ändras.

I öfverensstämmelse härmed yrkar jag afslag å den 42 paragrafen från och med den mening som börjar med orden: »derjemte skall det åligga» etc.

Herr Herslow: Från det håll, der man vill anses företrädesvis föra *folkets* talan, hafva vi hört det påståendet ständigt upprepas, att det förslag, hvarom nu är fråga, skulle blifva så betungande för folket. Jag har redan förut en gång tillåtit mig påpeka, att om dessa talare med folket i främsta rummet mena hemmansegareklassen, egarne af Sveriges skattejord, vi väl böra hoppas, att om dessa klasser hittills kunnat bära de bördor, som hvilat på dem, det skall blifva ansenligt lättare för dem att bära dem hädanefter, och lätt nog att taga en andel i 4 à 5 millioners ökad skatt, när de i stället blifva qvitt en 10 millioners börda. Jag räknar här i runda tal. Mena de åter med folket den del af landets inbyggare, som står så oändligt mycket ekonomiskt svagare än dessa hemmansegare, med ett ord, mena de arbetarne i städerna och på landet, så behagade de påminna sig, att i det förslag till skattereform för hela landet, som vi förklarar hvilande, äfven ligger ett förslag till borttagandet af alla personliga skatter till kronan samt till höjandet af det skattefria existensminimum. Det bör således vara klart, att förhöjningen i bördorna kommer att träffa dem, som hafva de största inkomsterna och den största skatteförmågan; den kommer att träffa innehafvarne af den nu skattefria jorden, den kommer att träffa näringarna och de större affärerna, med ett ord alla dem, som här måste anse sin talan förd af Första Kamraren och städernas representanter. Antingen man nu lägger dessa kostnader på den direkta eller till större delen på den indirekta beskattningen — vi hafva ju aldrig i vårt land velat *hafva* och komma väl heller aldrig, såsom jag vill hoppas, att *få* några tullar på verkliga nödvändighetsartiklar — eller genom införande af stämpel- och arfsskatt m. m., så kommer den starka förhöjningen icke att träffa någon af de klasser, hvilka man företrädesvis vill visa sig ömt bevågen, då man talar om »folkets» bördor, och då man nu här yrkat nedsättningar i försvarskostnaden genom reservationer, som göra hela förslaget omöjligt. Oaktadt

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret.

(Forts.)

stadsrepresentant och ehuru jag väl inser hvar dessa förhöjningar skola träffa, har jag likväl ansett mig böra ingå på dem. Jag har sagt hvarför jag gjort det och hvarför så många af denna Kammares representeranter för likartade intressen funnit sig i detta betydande offer; skälet har uteslutande varit de stora mål det gäller att vinna. Men liksom jag gått in på att vi ekonomiskt skola åtaga oss en ytterligare börda och *med vår egendom* göra en ytterligare insättning till fyllande af statens kraf, ber jag få tillkännagifva, att jag icke heller ryggar tillbaka för den motsvarande *personliga* uppoffringen. Det var icke ovanligt i den första franska republikens arméer, att de unga soldaterna, då de skulle fram mot en farlig punkt, ropade: »Herrar officerare i spetsen». Detta är må hända i taktiskt hänseende icke klokt, men jag tror att det i socialt hänseende är riktigt. Må de som i öfrigt här i världen gå främst, äfven de unga, som i en framtid ämna taga ledningen, må de också gå i téten, då det gäller uppoffringar och faror; ingen bör bättre än de känna värme och intresse för det mål, hvarför dessa uppoffringar skola göras.

Nu är det emellertid, enligt min tanke, temligen likgiltigt i hvilket beslut denna Kammare i denna och ännu återstående punkter stannar. Jag tror att Kammares majoritet här redan spelat bort sin chance, en chance som den icke så lätt torde få tillbaka. Den har haft en ministèr, som mera fullständigt och mera eftergifvande än någon annan så lätt torde göra sökt att föra dess önsknings framåt och ingå på dess program. Det militära program, denna majoritet en gång förde direkt till tronen, har denna ministèr tagit upp och utarbetat; har den någon gång gjort ändringar deri, är det snarare sänkningar än höjningar i de anbud, som redan gjorts af denna majoritet. Partiet har fått *sitt eget* förslag, framburet af *sin egen* regering, och har derjemte denna gång för förslaget genomförande haft att påräkna bundsförvandter, mer oegennyttiga bundsförvandter, jag vågar påstå det, än partiet så lätt torde åter vinna. Dock, nog härom! Partiet har fattat sina beslut. För småsaker, lika oberättigade som obetydliga, om man ser till det stora hela, har Kammares majoritet stött tillbaka denna regering, kastat bort dessa bundsförvandter, ställt sig emot dem, som velat främja den reform detta parti så länge haft på sitt program — för att hafva nöjet att se dem, som icke vilja att en enda punkt af detta program skall gå igenom, i afgörandets stund ansluta sig till den.

Mine herrar! Jag tillät mig icke i Lördags afton att afbryta den vördnadsfulla tystnad, hvarmed Kammaren åhörde Herr Danielson till protokollet diktera Kammares beslut. Jag vågade icke ännu en gång utsätta mig för förebräelse för »morskhet», ehuru jag erkänner, att denna förebräelse icke är så svår att bära, då den kommer från honom, Kammares må hända morskaste man. Det är därför icke denna förebräelse jag ämnar bemöta, men han yttrade några ord, som jag ej skulle vilja låta gå utan anmärkning förbi. Han

sade, om jag hörde rätt, att det icke vore någon fara för partiets önskningsar om grundskatternas afskrifvande; de lumpna styfrarne skulle man nog taga ändå, huru det än gick med försvarsfrågan. Det der var väl ändå ett mycket morskt tal, ja, torde till och med vara så morskt, att man redan nu kan beteckna det som *tomt skryt*, och att framtiden skall visa det hafva varit så. Man för icke igenom en sådan reform, som en omstöpfung af hela vårt skatteväsen, utan att knyta stora intressen till de små, utan att hafva ett stort mål i sigte och en stor, för hela landets väl gemensam uppgift att sätta som inskription på den fana man bär i spetsen för reformrörelsen.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Då jag icke anser att det beslut, Kammaren i denna punkt kommer att fatta, längre spelar någon roll i den stora frågan, som jag i alla händelser anser vara fallen, har jag icke något yrkande att framställa.

Herr Emil Key: Jag anhåller om benäget öfverseende för att jag ännu en gång tager till ordet, men jag gör det, emedan jag anser det nödvändigt att bemöta åtskilliga talares yttranden i frågan och lofvar på förhand att icke särdeles länge taga Kammarens tid och uppmärksamhet i anspråk. Jag skall af sådan anledning bedja att först och främst få vända mig emot en ärad talare på göteborgsbänken, Herr Wieselgren, hvilken, såsom herrarne torde eriura sig, vid förlidet års riksdag icke ville gå in på några ökade undervisningskostnader för ynglingar vid elementarläroverken, utan ville hafva den kostnadsfria undervisningen så mycket som möjligt kvar. Från den synpunkten sedt, är det kanske mindre konsekvent af honom att nu yrka afslag å denna punkt. Man *kan* ju nemligen säga, att om ökade skolafgifter skulle af Riksdagen beslutas, så förminskar detta i viss mån de skäl, på grund af hvilka skolynglingarne kunna underkastas vidsträcktare militära öfningar än folkskolans lärjungar. Derför hade han väl snarare bort yrka bifall än afslag? Deremot har Herr Wieselgren icke kunnat eller ens sökt att vederlägga några af de siffror, jag för en stund sedan anförde, nemligen att Kongl. Maj:t icke föreslagit högre afgift än 30 kronor för de högre klasserna och 20 kronor för de öfriga, äfvensom att undervisningen för de medellöse skulle vara helt och hållet fri och för de mindre bemedlade en nedsättning skulle ega rum. Detta bemötte han alls icke, men deremot talade han om, att det icke skulle vara staten värdigt att kräfvä större offer af dessa skolynglingar, och omnämnde tillika, att en stor del af dem efter undergångna maturitets- och universitetsexamina återginge till de borgerliga yrkena, utan att blifva embetsmän i statens tjenst. Antalet af dem, som göra detta, är icke ens nämnvärdt bredvid dem, som efter aflagda examina ingå på embetsmannabanan. De senares antal är så ofantligt öfvervägande de förres, att den grundsatsen derför icke låter sig tillämpas, att det skulle vara en orättvisa att ålägga de

Ang. förändrad organisation af landförsvaret. studerande större vapenöfningskyldighet. Det är dock i regeln en sanning, att staten uppfostrar alla dessa, som, efter aflagd maturitets-

(Forts.)

examen och fortsatta studier vid akademien, ingå i embetsverken, för att sålunda erhålla nödigt antal embets- och tjänstemän samt att dessa erhålla, såsom redan är sagdt, lön, ålderstillägg och pension med flera förmåner. När deras uppfostran kostar staten årligen vid skolorna i medeltal omkring 180 kronor och vid universitetet mellan 5- och 600 kronor, böra de väl å sin sida kännas skyldiga att bidraga något mera till vårt försvar, innan de inträda i den tjänstgöring, för hvilken de erhålla af staten i ersättning goda och stundom rikliga inkomster. Sålunda är icke på något sätt vederlagdt mitt påstående, att större förmåner också kräfvä större skyldigheter. Ännu mindre hafva de goda fysiska och psykiska verkningarna på ynglingarne sjelfva kunnat underkännas med antagliga skäl.

Skulle vi nu stryka bort reservbefälet och ersätta det med fast aflönadt befäl, så blir det en affär på omkring en million. Redan genom höjandet af legan för stamsoldaten hafva vi höjt kostnaderna för försvaret med 1,752,440 kronor. För min del tyckte jag det vara för mycket att höja legan och lönen för stamsoldaten till 120 kronor och satte mig också deremot, men emellertid föreligger nu detta förslag till Kammarens pröfning, och dermed sprunge också kostnaderna upp till öfver 1,700,000 kronor. Skola vi nu ytterligare höja kostnaderna genom att ersätta det värnpligtiga befälet med fast aflönadt, kommer denna kostnad att blifva ytterligare höjd med en million eller tillsammans att utgöra 2,700,000.

Jag skall nu bedja få vända mig till en annan talare på göteborgsbänken, min vän Herr Hedlund, likasom ock till talaren på dalabänken, hvilka båda, liksom i kapp med hvarandra, ordade om den företrädesrätt till civila befattningar för befäl och underbefäl, som skulle blifva en följd af detta beslut. Det är visserligen en sanning, att komitén upptog sagda förslag, men det ströks af Kongl. Maj:t, och herrarne finna icke någon sådan bestämmelse hvarken i Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag. Att tala om en företrädesrättighet, som icke vidare är i fråga, kan ju icke hafva skäl för sig. Slutligen talade samme ärade representant från Göteborg om disciplinen och sade, att det var de svagare naturerna, som lättast böjde sin nacke under disciplinens ok, hvaremot de ädlare naturerna vore mera trotsiga. Jag måste därför, ehuru ogera, läsa upp några ord, som kunna vara på sin plats, i fråga om dessa s. k. ädlare naturer och med afseende å disciplinen. De äro från år 1881 och äro icke många, men deremot synnerligen betecknande och lyda sålunda:

Från Jönköping skrives i Smålands Allehanda: »Såsom vi i vårt senaste nummer omnämnde, blef natten mellan Torsdagen och Fredagen ett fönster inslaget för en vid allmänna läroverket anställd lärare. Den förmodan att nidingsdådet utförts af lärjungar vid samma läroverk har öfvergått till visshet, enär fyra af fridstörarne

anhållits af polisen och komma att rättsligen åtalas. Helst skulle vi åt tystnaden velat lemna denna sorgliga sak, om icke påföljande natt ännu en fönsterinslagning egt rum för en annan lärare, hvilket tyder på att andan och disciplinen hos skolungdomen äro bristfälligare än vi trodde.

En allt mera slappande disciplin och moralitet hos ungdomen torde vara sjelfva grunden till dessa excesser. Vi vilja nu icke fästa oss vid att man knappt kan sätta sin fot på gatan utan att påträffa ynglingar helt ogeneradt blossande på cigarrer, ej heller vilja vi fästa oss vid att dessa dandies hänga dagen i ända i cigarrbutikerna, idkande kurtis, men hvad vi måste framhålla såsom i högsta grad djerft och oförsynt är, att dessa halfvuxna skolpojkar våga i massa besöka Limugnen, såsom nu examensdagen på qvällen var fallet, då lärarne der hade en tillställning, och till den grad öfverlasta sig, att de sedan under skral och skrån, efterföljda af polis, tågade genom staden för att under fyllan och villan slå ut fönster för en lärare. Rykten om rena smutsigheter, som lärjungarne låtit komma sig till last, hvarken kunna eller vilja vi gifva åt offentligheten. Nog af: det blir allt nödvändigare att taga i tu med hårdhandskarne och bland lärjungarne företaga en grundlig rensning, så att de redan smittade lemmanne ej må förpesta sjelfva kroppen, som väl ännu ej är angripen. Med glädje erfara vi att det är rektor sjelf som tagit initiativet att draga de ynglingar, som nu senast förgått sig, inför rätta.»

Jag finner vidare af tidningarne, hurusom äfven vid Visby högre elementarläroverk lärjungarnes uppförande under samma tid lemnat åtskilligt öfrigt att önska. Sålunda heter det derifrån:

»Förhållandena inom Visby högre allmänna läroverk hafva denna termin lemnat ett och annat öfrigt att önska. Upptäckter af ganska nedslående beskaffenhet hafva gjorts i fråga om en del lärjungars begrepp om eganderätten. Snatterier dels inom läroverkshuset från kamrater, dels i butiker, dels i hemmen hafva kommit i dagen. Icke mindre än 16 lärjungar hafva till sådana förseelser gjort sig skyldiga. Af dessa hafva 3 på längre eller kortare tid från läroverket förvisats; större delen har genom att lemna läroverket undandragit sig kollegii dom, och en del efter erhållna varningar och föreställningar tillåtits vid läroverket kvarstanna.

Då man ihågkommer hvad som för ej länge sedan omtalades från Vesterås läroverk, der flere lärjungar måste straffas för sedlighetsbrott, från Hudiksvalls, der tilldragelserna i Visby haft sina föregångare, från Jönköpings och ett annat läroverk, der eleverna inslagit misshagliga lärares fönster, att icke tala om de exempel som från ett håll framdragits angående lärares och lärjungars kamratskap vid glasen, måste man komma till den betraktelsen att det myckna lärandet och läsandet af latin, grekiska och teologi betaga både lärare och lärjungar nödig tid att egna uppmärksamhet åt moraliska och medborgerliga lärdomar och pligter.»

*Ang.förändrad
organisation af
landförsvaret.*
(Forts.)

Ang-förändrad
organisation af
landt-försvaret.

(Forts.)

Äfven om man är böjd att döma dessa ungdomsförvillerelser så skonsamt som möjligt, äfven om man vill antaga att dessa sammanstående uppgifter från olika håll må hända äro allt för starkt färglagda under en helt naturlig förtrytelse öfver nyss förut begångna ofog af skolungdomen; så återstår, ty värr, tillräckligt för att ådagalägga en brist i skolungdomens uppfostran, ett behof af en större ordning och visande hvilken uppfostrande nytta militäröfningar under krigsdisciplin skola ega för alla »mammans gossar» i våra vid lydnad otåliga, sjelfsvåldiga tider.

I sammanhang härmed skall jag ytterligare be att få uppläsa några rader ur landtförsvarskomiténs betänkande. De finnas i andra delen sid. 13 och lyda sålunda:

»Från föräldrars synpunkt bör förslaget under sådana förhållanden ej möta större betänkligheter, om tjenstgöringen vid regementena dessutom anordnas på statens bekostnad (N:o 4, § 2), och från elevernas ännu mindre, då lusten för militära öfningar i ynglingåren ännu alltid är stor och då det stora fosterländska ändamålet med dessa öfningar säkerligen skall af desse lifigt och varmt uppfattas. Då komitén emellertid framlagt förslag om den här ifrågasatta utvecklingen af skolungdomens vapenöfningar, har den visserligen insett, hvilka höga anspråk den dermed ställt på de bildade och bättre lottade samhällsklassernas ofvervillighet för landets försvar, men då dessa samhällsklasser äro de, som i händelse af krig hafva mest att förlora, synes det också vara med rätt och billighet öfverenstämmande, att just de underkasta sig de största uppoffringarna. Samhällets bildade klasser äro dessutom de, som bäst kunna inse hvilka stora anspråk vår tid ställer på det folk, som vill lefva fritt och sjelfständigt, och komitén har därför icke heller dragit i tvifvelsmål, att deras fosterlandskarlek skall förmå dem att föregå öfriga samhällsklasser med ett uppmuntrande föredöme i uppoffringar för försvaret, särskildt derigenom att deras söner göra sig förtjenta af och skickliga till att dervid gå i spetsen för nationens ungdom.»

Detta har sitt fulla berättigande, mine herrar, då det nu är fråga om att öka den allmänna beväringsens öfningstid till 90 dagar, såsom Kongl. Maj:t förslagit, eller till 60 dagar, såsom jemväl blifvit föreslaget. Förgäfvos vill man, såsom en talare på göteborgsbänken, påstå att det till största delen är de fattiga samhällsklassernas barn som genomgå våra elementarskolor och universitet. Dertill erfordras icke obetydliga utgifter epbart till vivre, och de, som icke sjelfva hafva medel till att bestrida dessa kostnader, blifva hjälpta af andra. Och äfven om jag skulle acceptera detta påstående, att de ynglingar, som genomgå dessa bildningsanstalter, äro till stor del obemedlade, så lär väl dock ingen kunna förneka, att de, som icke få någon annan bildning, än den som meddelas i folkskolorna, tillhöra en ännu fattigare samhällsklass eller åtminstone en klass, som icke kan bereda sig tillfälle till att komma i åtnju-

tande af de förmåner, som den vid elementarläroverken eller vid universiteten studerande ungdomen har att förvänta sig.

På grund af hvad jag nu yttrat anhåller jag fortfarande om bifall till reservanternas förslag.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Herr Abr. Rundbäck: Äfven jag har reserverat mig emot Utskottets förslag i denna paragraf. I likhet med den förste talaren anser jag nemligen, att den allmänna värnplikten bör vara lika för alla, och att några extra skyldigheter icke böra åläggas någon särskild klass. Detta vore att kränka likheten inför lagen och jemlikheten i medborgerliga och personliga rättigheter. På denna likhet inför lagen och denna jemlikhet i rättigheter hvilar dock, mine herrar, det moderna samhället, och det samhälle, som sviker dem, ställer sig icke längre på den sanna folkfrihetens grundval, utan på despotismens, som sätter tvång i stället för frihet och godtycke i stället för rätt, och som stadgar undantagsprivilegier för somliga och undantagsskyldigheter för andra. Staten har således efter mitt förmenande icke rätt att med tvång fordra tjänster af vissa medborgare, som den icke begär af andra. Staten har tvärt om pligt och skyldighet att tillse, att allas lika rättigheter respekteras. Nu har visserligen från kalmarbänken sagts, att staten har rätt att för den uppfostran, som ynglingarne få vid läroverken, utkräfva den ifrågavarande exercisskyldigheten. Men jag ber herrarne behjerta, att en dylik skolafgift för undervisnings åtnjutande bör väl då utkrävas af alla, som hafva förmåga att bära den, och icke blott af några utvalda. Vi hafva vid läroverken i vårt land omkring 15,000 skolynglingar, men nu vill man af 600 bland dem uttaga en skolafgift i denna form, d. v. s. af ungefär 4 procent af hela antalet. Talaren på kalmarbänken upprepade i dag hvad jag här om dagen påstod, men hvilket då af honom bestreds, att här är fråga om att göra en besparing af en million; och denna million vill man nu taga ut icke af samtliga 15,000 utan blott af 600 bland våra skolynglingar. Jag frågar, om detta kan anses rätt och billigt. *En* har lidit för alla, säger vår religionslära; men icke behöfva i detta fall 600 lida för 15,000. Men, säger samme talare, staten kan med rätta pålägga dessa skolynglingar denna börda, därför att de i framtiden komma att blifva statens löntagare och pensionärer. Nej, mine herrar, det är visserligen icke fallet med alla, utan endast med en liten del bland dem att de framdeles blifva statens tjenare. Och dessutom frågar jag: kan det väl vara rättvist, att af dessa 16—17 års ynglingar i förskott utkräfva tjänster för en lön eller pension, af hvilka förmåner de i bästa fall först efter årtionden komma i åtnjutande. Denna lön och denna pension är väl i öfrigt icke mer än skäligen ersättning för det arbete, som hvarje tjänsteman uträttar åt staten, och därför lär väl ännu mindre någon afbetalning å samma lön böra utkrävas i förskott.

Samme talare, likasom äfven en talare på skånebänken, har

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

framhållit, hurusom det tillkommer de mera bildade och lyckligt lottade klasserna att gå i spetsen för nationen. Nå väl, men det beror då på, om de, som sätta sina söner i skolan, alltid kunna sägas tillhöra de lyckligast lottade klasserna i vårt land. Jag känner icke till förhållandena i detta afseende i öfriga delar af landet, men vid det läroverk, som jag varit i tillfälle att se på närmare håll, hvarest lärjungeantalet uppgår till närmare 400, utgöras nog tre fjerdedelar af skolynglingarne af sådana, hvilkas föräldrar icke kunna sägas tillhöra de mera lyckligt lottade klasserna. De gossar, som der studera, utgå nemligen till en del från den fattigare allmogen, en annan del från handtverksklassen och andra med dem likstälde, samt en del från den lägre tjänstemannaklassen, som med sina knappa löner endast med stora ansträngningar kan hålla sina barn i skolan. Nu vill man emellertid, att staten skall pålägga skolungdomen denna tjänstgöring för att göra en besparing. Jag vill då fråga, om någon motsvarighet till ett dylikt tillvägagående finnes på något annat område. Aflönar staten icke sjelf öfriga tjänstemän, som den anser sig behöfva? Vi behöfva en stamtrupp, den aflöna vi; vi behöfva fast befäl, det aflöna vi; hvarför skall då icke staten aflöna äfven det värnpligtiga befålet? Hvarför kan icke den million, detta skulle kräfva, utgå på samma sätt som allt det andra? Nu vill man tillgripa tvångsutskrifning för att få folk till detta värnpligtsbefäl i stället för att aflöna med penningar. Ty det är endast en penningefråga saken här gäller. Och för en sådan obetydlighet uppoffrar man den stora grundsatsen om jemlikhet och allas likhet inför lagen. Jag föreställer mig, att det alldeles icke skulle möta någon svårighet att genom volontärskolor eller på annat sätt på frivillighetens väg få aspiranter till värnpligtsbefålet. I stället för att fordra, att alla skolynglingar i de högsta klasserna skola genomgå en dylik skola, de må hafva lust för krigaryrket eller icke, borde det lemnas öppet för dem, som det önskade, att frivilligt anmäla sig, och om de dertill finge någon liten ersättning för kursens genomgående, är jag öfvertygad, att detta skulle innebära tillräcklig lockelse för att skaffa tillräckligt antal befälsämnen, utan att staten därför skulle behöfva offra hvarken stora grundsatser eller någon million.

Jag talade nyss om tvångsutskrifning och vill nu närmare förklara detta uttryck. Denna särskilda vapenöfning, som man nu vill pålägga skolungdomen, anser jag nemligen vara något, hvartill vi icke haft något motsvarande allt sedan indelningsverket infördes. Då friköpte man sig från den personliga utskrifningen genom att sätta annan karl i sitt ställe. Men nu får jag icke sätta man i mitt ställe, huru obenägen jag än må vara för yrket, och huru svag min kroppsconstitution må vara.

Jag ber nu att få påpeka något annat, som förut under diskussionen icke blifvit berördt, och det är de stora olägenheter detta stadgande innebär för den ungdom det gäller. Dessa ynglingar eller

rättare gossar, på hvilka den ifrågavarande skyldigheten skulle läggas. äro i allmänhet 16—17 år gamla, vid hvilken ålder de äro stadda i en stark kroppsutveckling. Att då anstränga dem för mycket kan vara för deras helsa af stor våda och göra dem skada för hela lifvet. Vi skola nemligen ihågkomma, att läsåret börjar vid läroverken i Augusti, förtgår till kort före jul, börjas åter i medlet af Januari för att fortsättas ett stycke in i Juni. Och när nu gossarne under själsansträngande studier under denna långa tid blifvit uttröttade och slappa och nu väl behöfva hvila och vederqvickelse, så skola de åter genast in i dessa militärskolor under 6 veckor för att ytterligare ansträngas med nya ämnen och öfningar, som taga både deras själs- och kroppskrafter i starkt anspråk. Och när så denna kurs slutar i slutet af Juli, hafva de blott 3 à 4 veckors ledighet innan ett nytt läseår med lika ansträngningar börjar. Finnas således icke grundade skäl till den farhåga, att helsan härigenom kan få en knäck, som kan blifva afgörande för den stackars gossens hela lif? I förevarande § göres icke undantag för någon annan än den som af sjukdom eller lyte är oförmögen till vapenöfning. Man ville inom det Särskilda Utskottet jemväl tillsätta ordet *svaghet*, men detta förslag gick ej igenom. Således måste äfven kroppsligt svaga ynglingar ovilkorligen deltaga i de här föreslagna vidsträcktare öfningarne, hvilket ju är en verklig grymhet.

Sedermera prisar man så mycket den moraliska uppfostran, som skulle vinnas i dessa s. k. militära folkhögskolor. Ja, må andra gerna tro detta; men det må icke förmenas mig att hysa en alldeles motsatt åsigt. En gosse om 16 à 17 års ålder kommer från sina föräldrars önnna tillsyn, han kommer från skolan, der han också haft god tillsyn — ty de exempel i motsatt rigtning, hvarom Herr Key ordade, torde väl få anses såsom sällsynta undantag och icke såsom regel — han kommer, säger jag, till lägret, der han får till kamrater en hop äldre värfvade soldater, med andra vanor, seder och fasoner i tal och skick. Säkert är, att, när denna yngling på detta sätt tager sitt första steg ut i världen och blir inkastad i en sådan krets, och han vid den åldern är mest mottaglig för intryck, han lätt löper fara att lära sig mycket, som icke är nyttigt. Nog får han längre fram se och höra mycket, som icke är godt, och nog får han vid mognare år lära känna mycket, som icke är för den moraliska helsan nyttigt, men icke bör man vara så angelägen att låta honom göra sådana erfarenheter i förtid. Vid 16 à 17 år har gossen tillika en benägenhet att apa efter hvad de äldre göra och visa sig lika god som någon annan, och därför kan lätt hända, att han af missförstådd ambition efterapar mycket sådant som han ser och hör och vänjer sig vid ovanor, hvilket skadar hans själ.

Dertill finnes det ett annat skäl af stor vikt för att dessa gossar må slippa här ifrågasatta öfningar. Det finnes nemligen icke någon olägligare tid för desamma än just de två åren närmast före stu-

Ang. förändrad
organisation af
landt försvaret.
(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landt försvaret.
(Forts.)

dentexamen, hvilken otvifvelaktigt är den svåraste examen som man har att aflägga, emedan ynglingarne då måste på några få dagar skriftligen och muntligen redogöra för allt hvad de under skolåren lärt samt visa sin mogenhet för idkande af högre akademiska studier. Med oro och bekymmer motse därför både ynglingarne och deras föräldrar denna examen, och därför sträfva ock de förre allt hvad de förmå för att kunna bestå i denna examen, men för det ändamålet behöfva de, synnerligast de mindre lyckligt begåfvade, använda mellanterminerna närmast före examen för att taga upp sig i sådant, der de blifvit efter, eller repetera kurser der de äro osäkra. Men nu vill man beröfva dem dessa tillfällen att sålunda förbereda sig för studentexamen, hvilket för mången torde hafva till följd, att han icke kan taga sin examen, till sorg och kostnad både för honom sjelf och för föräldrarne. Jag skulle därför på långt när icke hafva så mycket att anmärka mot denna paragraf, om man bestämde att de föreslagna öfningarne skulle vidtaga efter det ynglingen aflagt studentexamen.

Emellertid hör man nu — och talaren på kalmarbänken har gjort sig till målsman för denna mening — att denna paragraf skulle vara den skönaste i hela förslaget. Ja, för dessa värnpligtens vänner, som se samhällets ideal uti den preussiska militarismen, som i militärlifvet se blomman af allt lif och i lägerskolorna ungdomens yppersta uppfostringsanstalter, för dem kan paragrafen väl vara synnerligen tilltalande; men för min del kan jag omöjligen betrakta saken med sådana ögon. För dem kan det vara så praktiskt att först få pålägga en del af den studerande ungdomen en värnpligt på 6 à 8 månader för att sedermera få rikets öfriga ungdom inpresad i samma värnpligt. Dessutom finna ock dessa värnpligtens vänner det vara så fördelaktigt för sina planer att ingjuta hos den studerande ungdomen en militärisk anda, emedan de derigenom hoppas att efter hand få alla, som räknas till de mera bildade, att omfatta militarismens åsikter och intressen.

Och slutligen anse de det helt visst såsom ett särdeles lämpligt sätt att genom dessa öfningar locka öfver till krigareståndet en mängd ynglingar — och härutinnan räkna de otvifvelaktigt icke fel, emedan militärlifvet med sitt glitter på uniformen, med värjan och det ogenerade fria skicket i allmänhet innebär en stark lockelse för gossar vid 16—17 års ålder. Och sålunda är visserligen sannolikt, att mången yngling skall låta sig lockas att öfvergifva studierna, som han idkat för att vinna ett förut påtänkt mål inom det borgerliga och civila lifvets områden, för äran att blifva en värnpliktig, lönlös underlöjtnant, till grämlöse för mången far och mor och kanske till framtida ånger och olycka för ynglingen sjelf.

När Herr Key talte så vackert om nyttan af dessa militärkaserner och jemförde förhållandet der med hvad som inträffat i några skolor, så frågas, om alla militärer kunna anses uppföra sig i alla afseenden mönstergilt eller om icke man kunde hafva anmärk-

ningar att göra äfven emot dem? Skulle man icke kunna klippa ut åtskilliga tidningsartiklar, hvarmed kunde visas, att äfven de förbrutit sig mot den allmänna ordningen? Jag frågar blott; en hvar kan lemna svaret. Enda sättet för våra ynglingar att lära sig lyd- *Ang. förändrad organisation af landtförsvaret.* nad och disciplin är, säger man, att genomgå militära anstalter, der man har allt inrättadt efter det preussiska systemet, som man ideligen hör prisas. Men man tänker icke på, att den amerikanska, den engelska och den svenska ungdomen århundraden efter århundraden kunnat växa upp utan detta militära tvång, och ändå har ingen kunnat klaga öfver att de äro förderfvade. Vidare yttrade Herr Key, att genom här ifrågavarande anstalter det borgerliga lifvets åsigtter skulle inympas på det militära i stället för tvärt om. Det skulle vara roligt att höra huru det skulle tillgå, då man å ena sidan, den militära, hade officerare, underofficerare, korpraler och äldre stammanskap och å den andra, den borgerliga, 16 å 17 års gossar, som kommo från skolan. Det skulle vara dessa gossar, som hos de militära elementen skulle ingjuta den borgerliga andan, men icke militärerna hos dem den militära!

Herr Wieselgren yrkade, att första punkten af denna paragraf skulle få stå qvar, och han anförde därför ett ackommodations-skäl, att nemligen de följande paragrafernas ordningsnummer derigenom icke skulle behöfva förändras. Jag skulle gerna vara med derom, men inom Utskottet påpekades och framhölls med rätta, att denna första punkt kan lika väl och bättre hafva sin plats i skolstadgan än här i en krigslag. Jag vill af sådant skäl instämma i det af Herr Liss Olof Larsson framställda yrkandet.

Grefve Björnstjerna: I motsats till flertalet af de talare, som hittills uppträdt i denna fråga, vågar jag anse, att detta stadgande är icke blott klokt utan äfven ett af de vackraste i förslaget. Grunden för detsamma är, att en hvar, som har större förmögenhet eller bildning än andra, att en hvar, som således har mer att förlora än andra eller genom sina kunskaper är satt i den ställningen, att han i farans stund bör uppträda icke i ledet utan, såsom Herr Hedlund sade, med värjan i stället för muskötten bör försvara sitt land, att denne också bör vara skyldig att underkasta sig ett högre mått af värnpligt än andra. För min del kan jag icke annat än anse detta vara fullkomligt billigt.

Man har sagt, att genom ett dylikt stadgande militarismen skulle befordras, och representanten på dalabänken höll ett långt tal om huru förskräckligt det blefve, om komiténs yrkande, att militärer skulle hafva företrädesrätt till vissa civila befattningar, blefve en verklighet. Jag begriper icke ett sådant tal. Om en dylik företrädesrätt för militärer står icke ett enda ord i denna lag. Om, såsom Herr Liss Olof Larsson sade, det beror på Kongl. Maj:t att i administrativ väg bestämma sådant, så finner jag det ännu mindre på sin plats att nu tala derom. Att ett värnpligtigt befäl måste

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

anskaffas visar sig deraf, att det icke finnes en enda stat, som ordnat sitt försvar utan ett sådant befäl. Det vore nemligen allt för kostsamt att under fred aflöna fullständigt befäl för den på krigsfot ställda hären. Dessutom finnes i hela arméorganisationen intet mera folkligt element än detta värnpliktiga befäl. Det skulle kraftigt motarbeta den omtalade militarismen. Efter dess införande skola officerare med samma bildning finnas icke blott i kaserierna, utan ock på köpmanskantoren, i fabriker och näringarne, ja öfverallt i landet. Jag kan naturligtvis icke döma af annat än hvad jag hört, men man och man emellan berättas, att inom komitéen var Herr Hedlund en af de ifrigaste försvararne för just detta värnpliktiga befäl. Han har emellertid nu uppträdt för afslag; det förundrar mig icke, men det var ledsamt; jag hade hoppats, att han åtminstone i denna punkt skulle befinna sig på samma sida som jag.

Nu till de föreslagna bestämmelserna. Jag ber att få fråga, om det verkligen kan vara orätt att en skollärare får underkasta sig dessa 3 månaders extra öfning. Enligt folkskolelärareinstruktionen skall skolläraren meddela undervisning i militära öfningar. Kan det då vara orätt, att han dessförinnan skaffar sig därför nödiga kunskaper? Kan det för honom sjelf vara obehagligt, att han vid beväringsofningarne kan uppträda som befäl, icke som manskap i ledet? Han kommer nemligen då att uppträda som vice korpral och föra en afdelning. Han lär sig derigenom bäst huru han skall instruera barnen, när han kommer till skolan. Mig förefaller det, att ingen borde få en skollärareplats, om han icke blott sjelf exercerat och med ifver skaffat sig kunskap såsom instruktör. Med kostnaden kan ej heller blifva någon fara, ty under dessa tre månader har eleven ju kläder och föda fritt samt dessutom en aflöning, visserligen icke stor, men dock uppgående till 50 öre om dagen.

Representanten på dalabänken yttrade, att denna extra exercis icke var behöflig, enär eleverna redan i skolan hade 2 månaders vapenöfning. Nej, det hafva de visst icke. Hvarken vid elementarläroverken eller vid seminariet kan någon militärundervisning meddelas, som svarar mot 2 månaders rekrytexercis. Folkskoleeleverna blifva således lärare utan att hafva genomgått någon sådan kurs, som erfordras för att sjelf lära andra.

Hvad åter de blifvande studenterna angår, så lär man icke kunna bestrida, att de vid elementarläroverken få så godt som fri undervisning. De betala visserligen något, men detta är en obetydlighet mot hvad de skulle erlægga, om statens utgifter för skolan skulle betäckas. Vid sådant förhållande kan det väl icke vara för mycket begärtdt, att rättighet motsvaras af skyldighet, helst när denna skyldighet icke är annan än att göra sig färdig att uppträda vid beväringens öfningar såsom befäl, hvilket ju är en stor fördel mot att behöfva bevista dem som manskap.

Man säger vidare, att detta skall blifva i moraliskt och fysiskt hänseende skadligt för dessa studerande, hvilka vid tiden för de extra

öfningarne antagas endast vara 16 à 17 år gamla. Det var roligt att höra, att man nu slutar så snart vid skolorna; annars har man hört, att medelåldern, då maturitetsexamen afläggges, är 19 år. Den ålder, då dessa öfningar skulle ifrågakomma, vore således 18 år, eller den samma, vid hvilken, enligt den lag herrarne antagit, det är tillåtet för stamsoldat att inträda i ledet. Men, invänder man — och den siste talaren har särskilt framhållit detta — det skulle vara ett moraliskt förderf för dessa ynglingar, som komma från skolorna, att kastas in bland en värfvad trupp. Det är ju emellertid gifvet, att då stamsoldatens rekrytexercis börjar i November, kunna skolynglingarne aldrig komma att öfvas tillsammans med dem, som ju äro färdigexercerade vid den tid, eller i början af Juni, då skoleleverna skulle efter skolans slut börja sin kurs. Skolynglingarne komma naturligtvis att ställas under särskildt befäl, ligga och spisa tillsammans samt få icke det ringaste att göra med den öfriga delen af truppen. Redan nu är förhållandet sådant med volontärer, som skola blifva officerare. Om herrarne vilja göra mig nöjet besöka kavallerikasernen å Ladugårdsgärdet, kunna herrarne sjelfva öfvertyga sig derom. Jag är för öfrigt fullt öfvertygad, att hvarje regementschef skall söka på bästa och klokaste sätt ordna dessa förhållanden samt alltid ställa dessa unge män under dugligt så väl befäl som underbefäl. De skola då der få lära sig hvad man icke alltid finner i våra allmänna skolor: ordning, skick, god hållning och lydnad. Långt ifrån att vara i moraliskt hänseende skadlig, anser jag deremot att en dylik kurs skall för ynglingarnes utveckling visa sig ganska nyttig. Att ynglingarne genom dessa öfningar skulle taga någon skada i fysiskt afseende tror jag icke heller; de äro i första rummet icke så unga, som man här velat framhålla, och dessutom får jag säga, att man torde väl kunna räkna på att befälet har så mycket sundt förnuft, att det ej skall låta ynglingarne öfveranstänga sig. Faktiska exempel tala i detta afseende. Innan volontärskolorna inrättades för två år tillbaka, fingo alla officersaspiranter, innan de lemnade elementarläroverket, genomgå ett rekrytmöte. Icke har jag hört att någon enda dervid blifvit öfveranstängd eller skadad. Men, invänder man, vi behöfva icke hela denna inrättning, vi skola skaffa oss detta värnpligtiga befäl ur stammen. Jag för min del begriper icke huru detta skall gå till, ty för att blifva stamsoldat fordras ju icke några egentliga kunskaper, och huru goda regementsskolorna än antagas blifva, icke kunna de gifva den allmänna bildning, officersepaletten kräfver. Att, såsom representanten på dalabänken föreställde sig, utnämna personer, som icke hafva en tillräcklig humanistisk bildning, till officerare, det låter mycket väl tänka sig under krig. Den, som då utmärker sig, han mottages gerna af alla, men under fred är saken olika. Jag ber att få påminna om huru förhållandet i detta fall är i Frankrike. Der tagas $\frac{2}{3}$ af befälet från soldatesken, under det blott $\frac{1}{3}$ genomgått krigsskolan. Hvad är nu följden? Jo, att dessa två olika slag af officerare icke vilja veta

*Eng. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad af hvarandra. De lefva icke tillsammans, hafva icke samma sysselsättning, icke samma tankegång, icke samma vanor eller bekantskaper; med ett ord: de hafva utom tjensten ingenting gemensamt.

landtförsvaret.

(Forts.)

Att detta är skadligt, inses lätt; att ett okunnigt befäl äfven är det, visade sig bäst under det sista fransk-tyska kriget. Der stod å ena sidan en armé, der hvarje officer var en bildad man, å andra sidan en här, der officerarne visserligen alla voro käckta, men der endast en tredjedel egde några krigsvetenskapliga kunskaper. Följden var den vi alla känna. Det är nog sant, det kända uttrycket, att det var *skolboken* som slog Frankrike. Jag har sjelf haft tillfälle se huru det gick till i Italien, när de garibaldiska officerarne insattes i armén. De piemontesiska officerarne ville icke höra talas om dem, de ansågo dem vara obildade, råa personer, med hvilka de icke ville umgås. Obehagliga, för disciplinen skadliga upptåg och ständiga dueller blefvo häraf en följd ända till dess att man nödgades afföra garibaldierna ur armén.

På dessa skäl är jag för min del öfvertygad, att om man än icke skulle kunna lyckas få hela det antal värnpligtige löjtnanter, som förslaget förutsätter, det dock är mycket att föredraga att endast få ett mindre antal, men som befinner sig på samma bildningspunkt som det öfriga befälet, än att dertill under fred befordra mindre bildade personer bland stammanskapet. I krigstid kan man mycket väl till officerare nämna fanjunkare och framstående underofficerare.

Af hvad jag nu tagit mig friheten anföra är det gifvet, att jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Sven Andreasson: Jag är öfvertygad om att, äfven om denna paragraf afslås, förslaget därför icke skall falla. Man har hvarken af 1878 års motionärer eller af 1878 års Utskott funnit uppslaget till hvad som innehålles i nu förevarande paragraf. Icke heller hade man, när Kongl. Maj:t tillsatte landtförsvarskomitén, funnit något yrkande ditåt. Men det välvisa Utskott, som behandlade dylika frågor och till hvilket Utskott de öfriga ledamöterna i landtförsvarskomitén icke hade tillträde, var det som uppfann just detta, att man skulle ålägga de studerande och folkskolelärarne att genomgå 4 månaders öfningar. Hade detta varit så angeläget, som den ärade talaren på kalmarbänken nyss nämnde, förmodar jag att han skulle hafva kunnat uppfinna det mycket förr, och jag undrar huru han tänkte sig aflöningen för det värnpligtiga befälet förut, då han ännu icke hade detta projekt. Jag vill fråga honom — jag ser honom dock icke nu på sin plats — om han anser det rätt att lägga den summa han uppgaf på dessa studerande ynglingar. Jag kan icke finna att det skulle vara rätt.

Hvad den militära sidan beträffar, får jag säga, att, då dessa studerande och skollärare under hela sin skoltid haft tillfälle att inhemta kunskap i militära ämnen och hafva samma skyldighet som

andra att fullgöra sin beväringsexercis, jag icke kan se något skäl, hvarför man skulle pålägga dem en särskild tunga. Jag tror, att om vi skulle, såsom meningen är, borttaga en del af den fria undervisningen, så att åtminstone en del af de förmögnare skulle få betala för sin undervisning i elementarläroverken, skulle detta försvagas just derigenom, att man säger, att de hafva fri undervisning, därför att de underkasta sig dessa tre månaders vapenöfningar, som Kongl. Maj:t nu föreslagit. Man har här hittat på allt möjligt för att göra ökningar i det af 1878 års Särskilda Utskott framlagda förslaget. Hans Excellens Herr Statsministern yttrade i sitt anförande till statsrådsprotokollet vid det tillfälle, då det var fråga om landt- och sjöförsvarskomitéernas tillsättande, att man skulle taga hänsyn till folkets vanor och föreställningssätt. Men hvarken här eller i fråga om garantilagen har man tagit hänsyn dertill. En ärad talare på malmöbänken yttrade, att en del af Andra Kammaren har nu så betett sig, att den förspilt en chance, som den icke så lätt får igen, och att den nu har bundsförvandter, som den icke så lätt kan få igen. Men härpå vill jag svara honom, att en reform, som är rättvis, och det anser jag grundskatternas och indelningsverkets afskaffande vara, får bundsförvandter vare sig under denna eller en annan regering.

Grefve Björnstjerna har naturligtvis en helt annan uppfattning af dessa frågor än jag, ty han liksom alla andra högre militärer kan knappast få ett nog starkt försvar. Han anser således att både skollärare och de, som skola aflägga maturitetsexamen, ja kanske också de, som skola aflägga andra examina, böra genomgå ifrågasvarande militärskolor. Men då det blir fråga om grundskatternas afskrifvande, vill han icke vara med. Då beskyller han oss för att vi hålla på egna fördelar och icke göra något för försvaret. Det vore önskligt, att han så väl som alla andra hölle inne med sådana utgjutelser. Man skulle kunna säga detsamma å andra sidan. Jag vill visst icke beskylla någon för att hafva egennyttiga motiv, men nog skulle man kunna säga, att man kan tänka sig att högre militärer och annat godt och förnämt folk resonnera som så: våra söner få icke blifva landtbrukare, ty det är för simpelt, icke handverkare eller handlande, ty det är under deras värdighet, icke embetsmän, ty det är något tarfligt och fordrar dessutom ganska mycket arbete, nej, då är det mycket bättre att få lysa med granna uniformer, och ju talrikare befäl vi få, dess större chance skola våra söner hafva att blifva officerare. Man kan ju resonnera så. Jag tror icke, att något sådant motiv förefinnes, men man kan ju lika väl tänka sig detta som att vi skulle hafva egennyttiga motiv för våra yrkanden.

Herr Liss Olof Larsson och en ärad talare på göteborgsbänken, Herr Hedlund, hafva redan så tydligt uttalat de åsichter jag hyser i denna fråga, att något vidare ordande från min sida icke torde behövas, utan inskränker jag mig därför till att förena mig i Herr Liss Olof Larssons yrkande.

Ang. förändrad
organisation af
landtöfsvaret.

(Forts.)

Herr Lundberg: Det har redan förut inom Kammaren blifvit anmärkt, att de stora frågor, som man sammanfört till afgörande på en gång, äro af den vikt och så invecklade och svårlösta, att för sjelfständigt bedömande och beslut derutinnan erfordras långt större tid än vid denna riksdag rimligen kan medgifvas. För min del får jag förklara, att vid öfvervägande af hvad å ömse sidor förekommit samt särskildt i Utskottets betänkande och den första dervid fogade reservationen af Herr von Ehrenheim blifvit anfördt, jag icke kunnat finna giltigt skäl att, i stället för den försvarsorganisation vi nu hafva, antaga föreliggande förslag, som skulle föranleda mycket förökade utgifter för statsverket och medföra, jemte utsträckt värnpligt, förhöjda skatter för hela rikets befolkning, utan att, enligt mitt förmenande, genom grundskatternas afskrifning någon egentlig fördel komme att beredas dem, som genom köp blefve egare af Sveriges hemman.

Hvad särskildt 42:a §:n beträffar, kan jag på grund af hvad mot densamma blifvit andraget, icke heller anse att den bör bifallas och anhåller jag få fästa uppmärksamheten derpå, att då i § 2 af lagen om allmänna värnpligten bestämmes, att: »Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller annan dylik orsak är till tjenst vid rikets försvar oförmögen», skulle befrielse från den uti nu förevarande paragraf stadgade skyldighet till genomgående af rekryt- och förberedande korpralskola, för vinnande af kunskap att blifva vice korpral, icke medgifvas på annan grund än sjukdom eller lyte, till följd hvaraf det kunde inträffa, att en sådan rekryt- och förberedande korpralskola skulle genomgås af den, som dock af annan orsak än lyte eller sjukdom ansågs oförmögen att fullgöra sin värnpligt. Deri måste väl ligga en uppenbar motsägelse.

Hvad angår första punkten af första momentet af den föredragna paragrafen, torde den nog kunna bibehållas; men då hvad deri stadgas beträffande militär- och skjutöfningar väl icke är tillämpligt i afseende å barnen i folkskolorna vid den ålder, deri de vanligen böra genomgås, och hvad i öfrigt med denna del af första momentet afses lära, såsom förut erinrats, böra vara föremål för särskilda bestämmelser i skolstadga, förenar jag mig med dem, som yrkat ogillande af paragrafen.

Herr Wallenius: Då jag förut hade ordet vid behandlingen af en föregående punkt af detta Utskotts betänkande, gaf jag mina åsikter tillkänna äfven i afseende på denna punkt. Jag vill därför nu endast tillägga några ord.

Det är klart och tydligt, att de, som vilja förvandla vårt land till en militärstat, med begärlighet omfatta hvarje tillfälle att söka hos alla korporationer höja militärandan och hos dem inpregla den åsigten, att det militära är lifvets högsta goda, och att ingenting finnes, som är dermed jemförligt. Det är klart, att dessa skola

gripa efter tillfället att äfven hos folkskolelärarne och den studerande ungdomen inpregla dessa åsikter för att få dem så mycket mera rotfästa hos dem, som i framtiden skola föra civilisationens talan i vårt land. Jag kan icke förlika mig med dessa åsikter. Jag anser, att det finnes många andra saker i vårt land, som äro värda att begrundas, beaktas och lefva för, än militära. Jag aktar högt föreskriften, att vapnens bruk skall öfvas i skolorna, och jag anser, att just deri ligger hörnstenen för vårt lands försvar. Der skall öfvas målskjutning och exercis, och alla dylika saker på det mest kraftiga sätt befordras, men jag vill icke vara med om att flytta skolungdomen till kasernerna och lägerplatserna och dermed ingjuta hos dem smaken för lägerlifvets behag, ty detta är på många ställen icke godt, det veta vi nog. Det är därför jag på det lifligaste vill motsätta mig att såsom villkor för folkskolelärare- och maturitetsexamen skall ingå en tre månader kurs i vapnens bruk, som skall af dessa ynglingar genomgås på lägerplatserna eller i kasernerna. Det skulle vara mycket obilligt dessutom att lägga på denna skolungdom ett nytt indelningsverk. Det vore icke ridderligt handladt. Man talar visserligen om, att derigenom skulle för vårt försvarsväsende inbesparas en million kronor, men detta skulle ske på skolungdomens bekostnad och kanske på bekostnad af deras framtid.

Tiden för deras vapenöfning skulle inträffa, innan ynglingen aflagt sin maturitetsexamen. Det är, Gud ske lof, mången yngling i vårt land, som aflägger denna examen, innan han uppnått 17 eller 18 år. Det är naturligt, att denna vapenöfning icke kan genomgås på en sommar. Tiden räcker icke till, utan dertill erfordras ovillkorligen två somrar, och då kommer ynglingen in i lägerlifvet vid 15 eller 16 års ålder. Jag tror icke att detta är rätt. Utom det att de då ännu icke hafva den fysiska utveckling, som erfordras för öfning i vapnens bruk, insupa de der en hel del ovanor. Det är godt och väl, att våra militärer säga, att lägerlifvet är det bästa som finnes, och att deremot icke är någon anmärkning att göra. Det är godt och väl, att till och med våra generaler säga så, men då det här i Kammaren var fråga om att från lägerplatsen förvisa brännvinet, satte de sig dock deremot. Detta är, enligt min åsigt, ett medel, som icke verkar godt för ynglingarne. Jag kan under sådana förhållanden icke sätta min tillit till deras ord om den ordning och exemplariska lefnad, som der skall utvecklas. Det är naturligtvis meningen, att vid denna tidiga ålder hos vår studerande ungdom inpregla behag för militäryrket och på denna väg söka förskaffa sig ett lönlöst, värnpliktigt befäl. Sedermera tillkommer naturligtvis den omständigheten, att detta befäl, för att kunna lefva, måste få företräde vid tillsättande af en mängd civila tjänster. Dessa åsikter hafva också uttalats i försvarskomiténs utlåtande, ehuru jag sett, att Kongl. Maj:t sedan borttagit bestämmelsen derom. Denna förmånsrätt kommer dock att ovillkorligen

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts)

Ang. förändrad organisation af landförsvaret. qvarstå i tysthet och utvecklas, och kommer också att af vederbörande iakttagas, ty derigenom sättes kronan på verket, derigenom skall militarismen dominera alla civila tjänster, som ingen sedermera kan komma åt, utan att han visat sig ega stora förtjänster i militäriskt hänseende.

(Forts.)

Här har talats om, att Utskottet fördyrat förslaget derigenom, att det höjt stamsoldatens aflöning till 120 kronor per år och att man behöfver spara och så vidare. Men, mine herrar, är denna höjning af stamsoldatens aflöning verkligen en förhöjning af kostnaderna för försvarsverket? Jag vågar påstå, att detta icke är fallet, ty om icke stamsoldatens aflöning höjes, så måste naturligtvis kommunerna betala mera än om den föreslagna förhöjda aflöningen beviljas. Således är det ingen besparing att nedsätta statens kostnader i detta fall, då kommunerna få fylla hvad som fattas, men man har satt saken i rätt dager, så att landet och Riksdagen kunna se, hvad som kräfvades för försvaret utan att undångömma en hel del utgifter genom att hänskjuta dem till kommunerna och den studerande ungdomen. Då ett förslag framkommer, bör det finnas en fullständig utredning i afseende å kostnaderna för dess genomförande, och då det nu gäller vårt lands försvar, vet jag icke hvad det tjänar till att kasta bördorna på den studerande ungdomen. Då jag sätter stort värde på vapenöfningarna i skolorna och särskildt på skjutskicklighetens befrämjande, är jag en varm vän af första punkten i 1:a mom. af § 42 och önskar, att den måtte qvarstå i lagen. Der heter det: »för höjande af den allmänna färdigheten i vapnets bruk, böra gymnastik-, militär- och målskjutningsöfningar bedrivas i alla skolor för manlig ungdom.» Jag anser rätt och godt, att ynglingarne öfvas i vapnets bruk, så att de blifva fullt lika skickliga häruti som våra nuvarande militärer, men att detta skall ske på lägerställena, deremot vill jag nedlägga min protest.

Jag yrkar därför bifall till första punkten af mom. 1 i denna paragraf, men afslag för öfrigt å paragrafen.

Herr Danielson: Såsom herrarne kunna finna af min med fleres reservation, har jag icke kunnat med min röst bidraga till Utskottets förslag i denna punkt. Jag vill dock behålla dessa öfningar för dem, som skola aflägga studentexamen, och skälet dertill skall jag nu i korthet angifva.

Man har flera gånger hört, isynnerhet från deras sida, som förfakta ett afslag å hela denna fråga, framhållas, att reservanterna vilja sönderbryta och förstöra förslaget. Jag tycker emellertid, att man numera borde slippa ifrån sådana beskyllningar, och för min del tror jag, att sönderbrytningen säkerligen kommer att bero på dessa herrars sjelfva. Man har ofta hört talas om uppoffringar för försvarsväsendet, men då det nu är fråga om en liten uppoffring, så går det icke an, då är det en orättvisa eller något annat, som är i vägen. Den förste talaren har yttrat, att här är fråga om ett

nytt indelningsverks införande, och den siste talaren har anfört det-
 samma såsom skäl för afslag å denna paragraf. För min del begriper
 jag icke huru denna paragraf skulle kunna bilda ett nytt slags indel-
 ningsverk, ty den stadgar ju endast, att dessa ynglingar mot särskild
 betalning och underhåll skola undergå tre månaders öfning. Utskottet
 har också i ett annat fall förbättrat Kongl. Maj:ts förslag, då det be-
 stämt, att det värnpligtiga underbefälet skall få 200 kronor och det
 öfriga befälet 500 kronor i examenspenningar, då det aflägger examen.
 Detta förefaller mig vara ganska bra betaldt. Då de vilja aflägga offi-
 cersexamen, tillkomma visserligen ännu andra öfningar, men därför
 erhålla de samma aflöning, som tillkommer deras vederlikar under
 sådan tjänstgöring. Nu säges, att man icke bör ålägga den ene
 större bördor än den andre, utan fordringarna böra vara lika, och
 sedan bör staten betala dem, som få större åligganden. Ja, detta
 tror jag verkligen blir förhållandet i detta fall. Man kan visserligen
 säga, att då Kammaren nu beslutat indraga reserven, skulle man
 mycket väl kunna minska befälets antal. Men meningen är ju i
 alla fall, att vi skola hafva dels fast aflönadt befäl och dels värn-
 pligtigt befäl, och om den studerande ungdomen icke behöfver full-
 göra dessa bestämmelser, som Kammaren redan beslutat, huru skall
 det då gå? Ingen lär väl blifva befäl utan ersättning, och jag kan
 då icke förstå, på hvad grund Kammaren nu vill få tillämpning för
 ett beslut, som hon redan fattat. Tro herrarne att det blir mindre
 militarism derigenom, att man måste tillsätta ännu flera officersplat-
 ser med fast aflöning? Detta torde snarare utbreda militarismen än
 minska den. Men jag tror icke detta skulle ske genom antagande
 af mom. 1, der ju endast säges, att det skall åligga hvar och en,
 som vill aflägga maturitets- eller annan dermed jemförlig examen,
 att deltaga i tre månaders rekryt- och förberedande korpralskola.
 Jag kan således icke anse att man framkallar militarism i ringaste
 mån genom denna bestämmelse, men vi vinna deremot den fördel,
 att vi slippa hålla ett fast aflönadt befäl, som enligt min öfverty-
 gelse skulle i vida högre grad främja militarismen. Ett fast aflö-
 nadt befäl sysselsätter sig hufvudsakligen ej med andra göromål än
 militära, hvaremot ett värnpligtigt sådant dessutom har helt andra
 sysselsättningar i det borgerliga lifvet, ehuru de finnas att tillgå,
 när de behöfvas. Man bereder dem därför äfven en fullt skälig er-
 sättning, hvilket ock synes af aflöningsstaten. Vid sådant förhål-
 lande skulle det förundra mig, om denna Kammare skulle afslå
 denna bestämmelse, isynnerhet med den förändring deri, som skett
 genom reservationen. Ty skulle det befinnas, att Första Kammaren
 motsätter sig denna sak, är dock icke någon fara för handen. Jag
 kan således icke annat än yrka bifall till reservationen.

Jag hade åtskilligt att tillägga, men jag skall icke längre upp-
 taga Kammaren, som förmodligen redan är trött på det myckna
 ordandet. Blott ett par ord vill jag säga i anledning af Herr
 Herslows påstående, att jag kanske vore den morskaste i Kammaren.

*Ang. förändrad
 organisation af
 landtförsvaret.*

(Forts.)

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. Jag tyckte mig märka att han uttalade ordet »kanske» med mycken ledsnad, och jag får försäkra Herr Herslow, att jag icke vill och icke skall i det afseendet försöka öfverträffa honom eller någon annan, utan i denna täflan ger jag genast med mig.

(Forts.)

Jag yrkar bifall till denna paragraf sådan den lyder enligt de 6 reservanternas förslag.

Herr Lyth: Det går ofta så, att när man fattar beslut som icke äro väl betänkta, söker man sedan godtgöra dem genom att fastställa orättvisor, som komma att drabba andra. Jag anser att det enda skäl för nu ifrågavarande bestämmelse, som den föregående talaren anfört, var det förhållandet, att vi vid den första paragrafen förkastat förslaget om härens reserv, ty deruti ligger verkligen ett viktigt skäl för oss att antaga denna paragraf, men det oaktadt kan jag icke godkänna detsamma. Skola vi, därför att vi begått en oförsigtighet i det ena afseendet, godtgöra den med en orättvisa, som pålägges vår ungdom? Ty att det är en orättvisa mot den studerande ungdomen att antaga vare sig Utskottets förslag eller Herr Danielsons med fleres reservation i denna punkt, kan jag omöjligen frånga. De personliga uppoffringarna för samhället böra enligt min uppfattning vara lika för alla, symmerligen som den föreslagna ökade vapenöfningen är just för de studerande icke lättare, utan tyngre än för andra medborgare, emedan de hafva en mängd ämnen att bereda sig på för sin stundande maturitetsexamen. Låt vara att denna vapenöfning pågår blott under några månader, men den skulle dock i alla fall blifva till stort hinder för dem, som skola aflägga sina examina, hvori ganska svåra och betungande ämnen ingå. I andra länder berättigar ett högre mått af bildning och kunskaper till nedläggning i vapenöfningstiden, men hos oss vill man öka denna tid för dem, som vilja förskaffa sig kunskaper och vetande. Sådant anser jag orättvist. Den förste talaren yttrade några ord, som jag tillåter mig upprepa, emedan de troget uttrycka min mening i denna fråga. Han sade, det han vore så mycket som någon med om att afskaffa grundskatter och indelningsverk, men skall det ske på det viset, att vi skola sätta en ny orättvisa i den gamlas ställe, ville han icke vara med derom. Deri vill jag instämma och hoppas, att hvar och en vid behandlingen af efterföljande frågor om våra skatteförhållanden lägger denna sanning på hjertat. Jag vill blott tillägga några ord i anledning af ett yttrande af talaren på smålandsbänken, som för någon stund sedan anförde ett exempel på huru illa det förhåller sig med ordningen vid läroverket i Visby, der 16 gossar hade blifvit beträdda med snatteri. Jag medger att det ligger sanning häri. Det är sorgligt att så inträffat. Men jag ber Kammarern att icke allt för strängt bedöma detta, som föreföll för omkring två år sedan. Gossarne voro nästan alla mycket små, 10 till 11 år gamla. I läroverket hade inkommit ett par, tre vanartiga pojkar, ty det är så lätt äfven för sådana att med de små

afgifterna, som nu fordras, inkomma i elementarskolorna. Dessa förförde de öfriga och bildade emellertid ett band, som begick små stölder, till dess förhållandet blef upptäckt och pojkarne bestraffade. Den som vill se tillbaka på sin egen ungdom och tycker sig vara utan skuld, må kasta första stenen! Emellertid var det beklagligt att sådant inträffat, men icke tror jag, såsom den ärade talaren från Tjust, att det förekommit, om dessa gossar varit skyldiga att flera år efter det begångna felsteget genomgå en militärskola, ty huru nyttig den uppfostran som der lemnas än kan vara — icke tror jag att den verkar retroaktivt.

Jag slutar emellertid med att förklara, att hade hela frågans framgång berott på denna paragraf, så skulle jag, så svårt det ock kännes, varit villig antaga Utskottets förslag, men under för handen varande omständigheter sluter jag mig till den, som instämt med Herr Wieselgren i det af honom gjorda yrkandet.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag har icke tillhört den, som ifrigast yrkat på det stadgande, som här föreligger till afgörande, och min ställning till detta förslag framgår af min reservation till landtförsvarskomiténs betänkande. Det heter der:

»Beträffande en på tvenne år fördelad fyra månader lång rekryt- och förberedande underbefäls-skola såsom vilkor för maturalitets- och folkskolelärare-examen, så lemna vi förslaget derom utan anmärkning, dock endast under förutsättning, att ej lagstadgade företrädesrättigheter till civila befattningar utom hären komma till stånd, genom hvilka flere än nyttigt är skulle inlockas till läroverken och vidare på militärbanan, såsom öfvergång till annat, hvilket skulle onaturligt förrycka en stor del ynglingars uppfostran.»

Nu har Kongl. Maj:t just tagit bort detta landtförsvarskomiténs förslag om företrädesrätt för militärer till civila befattningar både inom och utom hären, och detta gör, att jag, stående fast vid hvad jag i landtförsvarskomitéen tillstyrkt, jemväl tillstyrker Utskottets förslag i fråga om dem, som aflägga maturalitetsexamen. Jag trodde icke att jag, som icke varit synnerligt varmt intresserad för detta förslag, nu skulle behöfva uppträda till försvar för detsamma, sedan jag hörde representanten från Göteborg, tillika ledamot i komitéen, begära ordet. Jag vet nemligen icke någon, som visat sig mera lifvad för detta förslag än just han. Så väl i landtförsvarskomitéen som vid enskilda sammanträden har han uppträdt till förmån för detsamma. Men till min förundran yttrade han sig i dag mot förslaget. Ett bland hans skäl för afslag å detsamma, och deri vill jag söka förklaringen, var, att han befarade att ett bifall dertill skulle öka svårigheterna i Första Kammaren för en möjlig lösning af försvarsfrågan. Jag vet icke hvad det skulle kunna göra; mig förefaller det som om förhållandet skulle vara alldeles motsatt, och jag skulle åtminstone icke vilja ytterligare öka svårigheterna.

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

En annan talare, Herr Sven Andreasson, anförde såsom skäl mot det gjorda förslaget, att 1878 års Särskilda Utskott icke föreslagit något sådant, och att Kongl. Maj:t icke i sitt förordnande för landtförsvarskomitén begärt något sådant. Det första kunde naturligtvis icke ske och hade icke skäl för sig af det enkla skäl, att 1878 års motionärer och Särskilda Utskott endast föreslagit fast aflönadt befäl, och hvad det senare argumentet beträffar, kan jag icke tro att någon skulle ansett det lämpligt, att Kongl. Maj:t skulle i ett sådant allmänt förordnande lagt in en sådan detalj om detta och begärt att komitén skulle föreslå något sådant. Jag tror, att farhågorna för detta förslag äro mycket öfverdrifna, och hvad den påstådda orättvisan angår, så har jag icke i förslaget funnit någon orättvisa, ty hade jag i förslaget funnit någon orättvisa, så skulle jag icke varit med derom.

Den förste talaren talade mycket och länge om faran af den företrädesrätt, som militärer skulle få till civila embetsbefattningar. Han medgaf väl, att Kongl. Maj:t strukit det förslag i detta syfte, som fans inlagdt i landtförsvarskomiténs förslag, men han ville låta Kammaren tro, att det skulle ligga i motiveringen till Kongl. Maj:ts förslag en antydning om, att Kongl. Maj:t på administrativ väg skulle bestämma något dylikt, hvilket dock ej finnes, och det skulle föra rysliga vådor med sig. Jag vet icke att något annat sammanhang finnes emellan den nu föreliggande frågan och den så mycket nu omtalade företrädesrätten, än just det i reservationen antydda, att man, om något dylikt komme till stånd, skulle locka en mängd folk att blifva först studenter och sedan militärer för att komma fram i världen, men jag betviflar mycket, att Kongl. Maj:t, sedan Kongl. Maj:t strukit ut stadgandet ur detta förslag, skulle i administrativ väg ntfärda ett förordnande, hvarigenom militärers företrädesrätt till civila befattningar bestämdes. Jag tror icke det, och anser således att detta icke bör inverka på Kammarens beslut i frågan.

Vidare har han anført, att genom detta stadgande skulle en besparing af omkring en million i kostnaderna uppstå, och frågar: »har man rätt att lägga denna million på den studerande ungdomen i elementarläroverken och i seminarieläroverken efter Utskottets förslag med tvång och enligt vårt förslag delvis på frivillighetens väg?» Ja, denna uträkning är fiffig, men den är icke riktig, ty om staten skulle kosta på fast befäl i stället för värnpliktigt, då skulle kostnaden för staten ökas med en million eller 1,200,000; jag minnes nu icke fullt bestämdt siffran, ehuru jag många gånger hört den i Utskottet, men jag tror det var 1,200,000 kronor. Men att kostnaden skulle falla på dessa ynglingar med en sådan summa, därför att staten kan bespara den genom att hafva en del värnpliktigt befäl, i stället för fast aflönadt, det är icke riktigt räknadt; och det är en sak, som han icke kunnat och icke heller någonsin kan bevisa, att de värnpliktige skulle uppoffra en million eller

1,200,000. Det är derföre som jag anser detta skäl icke vara riktigt. Jag tror, att för de mera bemedlade kan det möjligen vara en uppoffring af nöje och ledighet, och den lilla ersättning, de få, betyder för dem ingenting. Men för de mindre bemedlade anser jag det alldeles icke vara någon uppoffring. Det är icke heller riktigt, som man sagt, att denna kurs ovilkorligen skulle fördelas på två år, ty om herrarne se på motiveringen till förslaget i detta fall, så finner man deraf, att Kongl. Maj:t eger att bestämma huruvida denna kurs bör genomgås på ett eller två år. Det förefaller mig således, som om dessa obemedlade ynglingar icke skulle göra någon uppoffring, då de få en ersättning af 50 öre om dagen utom kläder och föda. Jag tror icke att dessa åtminstone i allmänhet kunna på annat sätt förtjena så mycket. Skola de läsa med andra skolynglingar, hafva de derför i allmänhet en ganska ringa betalning, och med all säkerhet kommer deras helsa att må bättre häraf, och för dem, som skola fortsätta på den militära banan, är det helt visst en ganska stor fördel då de hafva genomgått denna kurs på en tid, då det icke är någon uppoffring för dem. De hafva nemligen den fördelen deraf, att de sedan billigare och fortare komma fram på den militära vägen, när de skola genomgå den examen, som erfordras för officerare och underofficerare.

Nu säger man, att vistelsen *vid lägret* skulle blifva så skadlig för dem, emedan de der lära sig så mycket ondt. Detta har särskildt Herr A. Rundbäck påstått. Nu är dock förhållandet, så vidt jag vet, sådant, att dessa skolor icke skulle vara tillsammans med truppen, utan de äro alldeles särskilda skolor, och då kan jag icke förstå hvarför det skulle vara farligare för ungdomen i dessa skolor än vid elementarläroverken. Dessutom böra vi komma ihåg, att »fåfång gå lärer mycket ondt». Dessa ynglingar lära kanske mera ondt, om de »slå dank», än om de i en sådan skola komma tillsammans med kamrater af olika klasser och hafva en uppfriskande samsällsättning. Jag tror derför, att den fara man här förespeglat sig är i allmänhet öfverdrifven.

Beträffande den *orättvisa*, som man påstår skulle ske här vid lag, så kan jag icke heller instämma deri. Åtminstone hvad statens skolor beträffar, så är det ju icke fråga om något annat än att, då staten bereder dessa ynglingar en så stor förmån, genom nära nog kostnadsfri undervisning, staten har rätt att uppställa dylika vilkor för dem, som vilja taga studentexamen efter att hafva genomgått statens läroverk; och för dem, som genomgått enskilda läroverk och vilja taga studentexamen, ligger ju deri en rättighet att få studera vid universiteten, vid tillämpningsskolor och så vidare; och således torde man med fog kunna pålägga äfven dem sådana vilkor, som här föreslagits. Vill man emellertid bestämdt undan- taga dem, som icke begagna statens läroverk, så kan man framställa yrkande derom. För min del anser jag dock icke något skäl förefinnas derför.

Ang. förändrad
organisation af
landt försvaret.

(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Jag har för min del dock förenat mig med dem, som yrkat att folkskolelärareeleverna skulle få här vid lag följa sin fria vilja. Jag skulle dock icke tveka att göra det till en skyldighet äfven för dem, ty det är min fullkomliga öfvertygelse, att det snarare är till deras fördel än tvärt om. Men då man hört så mycket klander deremot, och visste att mången skulle begagna sig deraf för att motverka förslaget, har jag trott att förslagets antagande skulle underlättas, om undergåendet af ifrågavarande vapenöfning för folkskolelärarne gjordes till en rätt och icke ett tvång. I stället för rent afslag hade jag väntat att man åtminstone skulle framställa ett yrkande i den rigtning, som Friherre De Geer antydt i sin reservation. Det hade jag kunnat förstå, men ett yrkande på afslag, som ytterligare skulle försvåra frågans lösning, lär Kamraren icke kunna biträda. För min del anhåller jag om bifall till den reservation, som i detta afseende afgifvits af Herr Danielson.

Herrar *Sven Nilsson, Olof Jonsson, P. Pehrsson* i Törneryd, *J. Andersson* i Häckenäs, *Johannes Bengtsson* och *N. J. Boström* instämde i Herr *Ola Anderssons* yttrande.

Herr Lyttkens: Jag begärde egentligen ordet med anledning af Herr Liss Olof Larssons yrkande om afslag på hela denna paragraf. Innehållet i de tre första raderna, hvilka af Herr Wieselgren omnämnts, är emellertid sådant, att jag icke vill afslå hela paragrafen, utan bibehålla de tre första raderna deraf. Att nu borttaga det stadgande, som innehålles i dessa rader, skulle se ut som om man vore motvillig att hafva dessa militärofningar i skolorna, och det vill jag på inga villkor vara med om, ty jag tror, att om något skall befordra håg och mottaglighet för en mera utsträckt värnpligt, det just är det, att ungdomen i skolorna får en viss undervisning i dithörande ämnen, så att den icke, när den sedan kommer till exercisplatsen, med motvilja behöfver underkasta sig de tillrättavisningar, som vanligen åtfölja inhemtandet af den första elementära undervisningen, som är ganska svår och påkostande. Derför vill jag icke att *hela* denna paragraf skall afslås. Deremot vill jag icke vara med om att införa detta tvång för dem, som genomgå skolorna för att taga maturitetsexamen. Skälen, som tala häremot, äro redan flera gånger upprepade; men det som varit för mig det viktigaste är, att derigenom enligt min tanke skulle uppställas ett stort hinder för genomförande af den skolreform, som jag anser vara ytterst nödvändig, och hvarigenom skulle dels minskas fordringarna isynnerhet i de ämnen, som i det allmänna lifvet äro alldeles onyttiga och onödiga, deribland främst de klassiska språken, och dels undervisningen i en del ämnen dragas från elementarläroverken, hvaraf åter den följden skulle uppstå, att vi blefve qvitt denna mångläsning och sluppe att se fullvuxna karlar sitta på skolbänkarne. Skola vi gå i den rigtningen, skola vi kunna genomföra den reformen, att ynglingen i

allmänhet vid 16 års ålder må kunna lämna skolan; annars är det icke tänkbart att ynglingar vid 16 år skola kunna genomgå dessa rekryt- och korporalskolor.

*Ang. förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)*

En annan anledning hvarför jag icke vill vara med härom, är följande: Jag har hört rektorer vid allmänna läroverk säga, att derigenom att ynglingar, som ämna beträda den militäriska banan, ingått redan, medan de ännu qvarstått i skolan såsom volontärer vid respektiva regementen, hafva de sedermera, när de återkommit till skolan, medfört dit vanor och åskådningssätt, som vid dessa regementen varit gängse; och säkert är att detta är särdeles olämpligt. För att sådant icke må blifva en allmän regel och dessa vanor nedtränga från de högre klasserna i skolan till de lägre, hvarigenom ungdomen kanske tidigt får vanor eller ovanor, som annars vid en mera framskriden ålder och större erfarenhet kunnat undvikas, kan jag för min del icke vara med om ifrågavarande förslag.

Jag skall icke upptaga Kammarens tid, utan vara så kort som möjligt. Jag ber därför endast få nämna, att jag instämmer uti Herr Wieselgrens yrkande om att första punkten uti den föredragna paragrafen måtte bibehållas och det öfriga uteslutas. Paragrafen skulle således erhålla följande lydelse:

»För höjande af den allmänna färdigheten i vapnets bruk böra gymnastik-, militär- och målskjutningsöfningar bedrivas i alla skolor för manlig ungdom.»

Jag anhåller om bifall till berörda yrkande.

Herr von der Lancken: Jag kan i det stora hela inskränka mig till att instämma i hvad Herr Herslow i dag på middagen yttrat. Men då han icke gjort något yrkande, skall jag be att få säga några ord. För min del kan jag omöjligen förstå den omanliga fruktan för öfning i vapnets bruk, som intagit representationen. Man förer här krig med slagord, och då man talat om militarism, vet jag icke hvad man dermed menat. Är militarismen motståndet mot denna fruktan för vapnets bruk, så önskar jag att militarismen måtte komma förr eller senare. Jag skall icke tillåta mig tala om våra stora minnen. Men jag tror att historien visar, att det folk, som bär fruktan för vapnets bruk och anförtror sig åt legotrupper, snart skall se slutet på sin existens.

Här har man talat fram och tillbaka. Herr Wieselgren har haft några uppgifter, som jag ber att få bemöta. Han anförde bland annat såsom skäl för afslag å föredragna paragraf, att dessa ynglingar, när de en gång blifvit embetsmän, icke kunde användas för militäriskt behof, enär de skulle blifva fritagna från fullgörande af värnpligten. Jag tror att detta icke skall blifva fallet. Jag tror att krigstillståndet är ett tillstånd af den yttersta ansträngning för en nation, så att allt kommer att tagas i anspråk. Jag ber särskildt få påminna om Preussen. Sådant var förhållandet der under 1870—1871 års krig. Man såg ryktbara professorer och framstå-

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. Den ärade talaren yttrade vidare, att det skulle vara hårdt och obilligt att föra ungdomen i läger samt underkasta den svåra och hårda öfningar.

(Forts.)

Tro herrarne, att vårt militärbefäl, som skulle få denna intelligenta ungdom om hand, skulle vidtaga sådana anordningar, att ungdomen derigenom skulle komma att taga skada till sin kropp. Jag tror det icke. Han talade äfven om det dåliga intrycket i läger. Det synes som om militärerna blifvit ett slags parias-klass, åt hvilken man icke skulle kunna anförtro ungdomen. Jag tror tvärt om att de kunna uppfostra vår nation i de egenskaper hon behöfver.

Herr Rundbäck talade om det orättvisa i detta förslag. Jag medger att Herr Lyth har rätt, när han säger, att då man frångår en riktig och fast princip, kommer man in på afvägar. Den rätta principen är den rena värnpligten. Man har nu frångått denna princip och derföre kommit in på afvägar, ty man har ålagt en viss del af nationen den allmänna värnpligten, men fritagit en annan del. För öfrigt tror jag, att likasom staten kan ålägga såsom kompetensvilkor att vara kunnig i latinska och grekiska språken, så kan staten lika väl ålägga såsom kompetensvilkor att vara hemma i vapnens bruk, för att, när det gäller, gå i spetsen för folket.

Då jag icke kan fatta den särskilda ömhet, som landtmannapartiet i detta fall hyser för folkskolelärarne, tager jag mig friheten yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bokström: Sedan Andra Kammaren numera lagt i dagen sin vilja och mening i afseende å Kongl. Maj:ts förslag till ny härordning, skall jag anhålla att till Kammarens protokoll få redovisa min ställning till denna viktiga fråga.

Jag är lifligt öfvertygad om den trängande nödvändigheten för vårt land af en snar och lycklig lösning af försvarsfrågan, och lifligt har jag önskat, att en lösning vid denna riksdag skulle kunna ske. De utredningar och öfverläggningar i saken, som här egt rum, hafva för mig varit bestämmande i afseende å valet mellan de grunder för försvaret, som vi nu ega uti indelningsverket, och hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag har således icke kunnat instämma med dem, som önskat grunda vårt försvar på en utveckling af indelningsverket. Men jag får likväl bekänna, att jag vid en afgörande votering skulle vara ytterst tveksam huruvida jag skulle kunna rösta för Kongl. Maj:ts förslag, i all synnerhet sedan detta förslag blifvit så reduceradt, som det i närvarande ögonblick är.

Första villkoret för hvarje organisation är det att ändamålet dermed, menskligt att döma, kommer att vinnas. Försvarskomitén och Kongl. Maj:t hafva satt fordringarna så lågt som enligt de sakkunniges omdöme möjligen kunnat ske, och så väl regeringen som de sakkunnige hafva försäkrat, att de af denna Kammare beslutade reduktioner äro oantagliga. Det må ursäktas den icke sak-

kunnige, att han i detta hänseende sätter mera tillit till de sakkunnigas än sina likars omdöme.

Men Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har uti ett anförande i Första Kammaren uppstått åtskilliga nödvändiga vilkor för en tillfredsställande lösning af föreliggande fråga. Jag skall förbigå de fem första af dessa vilkor, dels emedan en del af dem synes mig själfklar och dels emedan de öfriga äro af den beskaffenhet att jag, såsom icke varande fackman, ej vågar att deröfver uttala mig. Det sista vilkoret är, att lösningen skall vara *ekonomiskt klok*, och i afseende å denna punkt har jag sökt att bilda mig en egen mening.

Vi veta, att vi i vårt lands geografiska och politiska gränser ega ett afgjordt företräde framför de flesta andra europeiska länder. Man skulle deraf kunna draga den slutsatsen att vi under fredens dagar icke skulle behöfva åtaga oss så stora försvarsbördor som andra länder, då anledningar till förvecklingar för oss äro färre. Men huru förhåller det sig nu i verkligheten med den saken?

Med förvåning har jag trott mig finna af de statistiska uppgifter, som stått mig till buds, att våra försvarsbördor, både de vi nu hafva och de som af oss fordras, äro vida större än de flesta andra europeiska länders. Landtförsvarskomitén har i detta hänseende uppgjort en jämförande kalkyl mellan olika länder, grundad på en fördelning af försvarskostnaden i förhållande till folkmängden, och då komitén af dessa beräkningar funnit att kostnaden för *landtförsvarsväsendet* per individ uppgår t. ex. i Schweiz till 4 kronor 4 öre, under det att den belöper sig i Danmark till 8 kronor 11 öre, i Belgien till 6 kronor, i Frankrike till 14 kronor 36 öre, i Holland till 12 kronor 37 öre samt i Tyskland till 8 kronor 61 öre, så anser komitén det vara tydligt att vi med lätthet skulle kunna bära en försvarsbörda, som skulle utgöra icke mera än 5 kronor 18 öre eller efter 15 års förlopp 5 kronor 16 öre per individ. Uti nämnda beräkningar har landtförsvarskomitén dock icke upptagit Norge, der kostnaden för försvaret icke synes uppgå till mer än 3 kronor 35 örer per individ. Mot komiténs jämförelser anhåller jag emellertid få göra den anmärkning att de endast under den förutsättningen kunna vara bevisande, att de länder, hvilka med hvarandra jämföras, äro sins emellan lika kapitalstarka; men, såsom bekant torde vara, är förhållandet långt ifrån detta, och ty värr befinner sig Sverige bland deras antal, som äro minst kapitalstarka. Jag har derför sökt finna en annan jämförelsepunkt mellan de olika länderna, och jag har dervid beräknat de uppoffringar i förhållande till statsinkomsterna, som de särskilda länderna under fredstid nödgas göra för sitt försvar. Deraf synes att t. ex. Belgien därför offrar af sina statsinkomster 12 procent, Italien 18 procent, Norge 19 procent, Spanien 20 procent, England 24 procent, Schweiz 26 procent, Danmark 29 procent och Holland 33 procent. Beträffande England ber jag särskildt få erinra om att detta land inne-

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

har kolonier och dessutom det år, för hvilket ifrågavarande beräkningar blifvit uppgjorda, förde ett litet krig i Sydafrika. Jag kommer nu till Sverige, och jag måste dervid för att rätt bedöma försvarskostnaden taga hänsyn till förhållandena, sådana de kunna gestalta sig 15 år härefter, då den nya försvarsorganisationen skulle vara genomförd. Euligt de beräkningar, som försvarskomitéerna uppgjort, uppgår kostnaden för det föreslagna landtförsvaret till 28 millioner kronor och för sjöförsvaret till 7 millioner kronor. Läggas härtill den förhöjning, som under de närmast föregående 15 åren skett i vårt lands försvarskostnader, eller 4 millioner kronor, och hvilken tillökning icke heller för de nu kommande 15 åren kan lemnas ur räkningen, så kommer man upp till en siffra af 39 millioner kronor, hvilken siffra, då ingen tillökning för sjöförsvaret beräknats utan risk torde kunna afrundas till 40 millioner; och jag tror, att man i denna beräkning icke bör kunna tillvita mig någon öfverdrift. Vår budgets inkomster uppgå nu till mellan 70 och 80 millioner kronor, och jag antager, att statsinkomsterna efter 15 år stigit ända till 100 millioner kronor. I fall detta skulle blifva förhållandet, så skulle våra försvarskostnader 15 år härefter belöpa sig till 40 procent af våra statsinkomster, och således visa ett betydande högre procenttal än motsvarande kostnad i något annat af de länder jag uppgifvit. Jag vågar nu fråga, om det icke skulle ligga en ganska stor våda i denna högt uppdrifna försvarskostnad, som skulle komma att i ytterlig grad försvåra beviljandet af sådana förhöjda extra anslag, som hvarje organisation tid efter annan för förbättring af materiel och dylikt kräfer, så vida icke dess krigsduglighet skall äfventyras. Männe icke denna Kammare med alla till buds stående lofliga medel skall försöka att reducera dessa kostnader, synnerligen som deras i fredstid nästan onaturliga betydighet deråt gifver ett visst berättigande? Vi hafva redan sett prof på ett par reduktionsförsök, fastän dessa modifierats deraf, att grundskattefrågan ännu är oafgjord. Skall icke, sedan grundskatteafskrifningen blifvit lag, dessa försök med ökad kraft återkomma och skall den föreslagna organisationens kraf i anslagsväg då blifva tillgodosedda? Jag vågar tvifla derpå.

Jag kan icke heller finna, att det är *ekonomiskt klokt*, att det minst kapitalstarka land bland dem, jag nämnde, skall liksom de mest kapitalstarka, England och Holland, i väsentlig mån grunda sitt försvar på värfning. De öfriga staterna hafva, änskönt i allmänhet förmögnare än vi, icke råd att använda det systemet; de foga sig i nödvändigheten och taga denna här förkättrade allmänna värnpligt som på den Skandinaviska halfön borde kunna aflöpa lindrigare än annorstädes.

Om, såsom det redan visat sig, svenska folket icke vill betala hvad systemet stam och beväring kostar, så hoppas jag att försvarsfrågans lösning, innan det blir för sent, skall komma på den an-

tydda vägen, som visat sig vara mindre dyrbar, men likväl bepröfvadt god å andra håll.

Jag har ansett mig böra uttala min mening i denna fråga i sin allmänlighet tagen. Hvad särskildt den föredragna punkten beträffar, får jag till Utskottets förslag yrka bifall, emedan detta står närmare min åsigt i denna detaljfråga.

Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Herr L. Jönsson: Jag skall vara mycket kort, ty jag är väsentligen förekommen af Herrar Danielson och Ola Andersson. Det är förnämligast två saker jag har fäst mig vid. Det ena var ett yttrande af Grefve Björnstjerna, gående ut på att visa, det vi reserveranter icke handlat rätt, då vi fritagit skollärarne från skyldigheten att underkasta sig denna i 42 § föreskrifna öfning, under den förutsättning att det vore alldeles nödvändigt för dem att sjelfva ega kunskaper i militära ämnen för att sedermera kunna bibringa dem åt andra. Det är redan nu ett faktum, att vid alla seminarierna sådana öfningar bedrifvas; och jag tror, att detta eger rum i sådan utsträckning att folkskoleläraren väl får der inhemta hvad som kan vara erforderligt för att sedermera i sin ordning i vapenöfning leda de barn, som skola undervisas. Således hafva vi icke skadat, utan tvärt om handlat rätt, då vi befriat dessa folkskolelärare från en skyldighet och i stället gifvit dem, som kunna vilja sig deraf begagna, en rättighet.

Herr Wallenius påstod, att detta förslag skulle blifva till hinder för ynglingarne så till vida, att de icke skulle kunna på ett år hinna med de föreslagna öfningarna. Af bilagan till Kongl. Maj:ts proposition inses dock mycket väl, att de kunna på tre månader, under ferietiden, medhinna hvad som fordras. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet yttrar nemligen: »Genom att föreskrifva endast tre månader vinnes också den fördelen, att skyldigheten lättare kan på *en* sommar fullgöras, hvilket för många af de ifrågavarande ynglingarne torde få anses såsom en stor fördel, på samma gång som äfven för den, hvilken vill fördela skyldigheten på tvenne somrar, en betydlig förmån ernås i det afseendet, att han dels en längre tid under hvardera sommaren kan få vistas i hemmet och njuta af de företräden, som en sådan vistelse alltid medför och dels få, äfven under sommarferierna, tid till hemstudier.»

Jag skall inskränka mig till att begära bifall till Herr Danielsons reservation.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet för att till protokollet få antecknad en gensaga mot hvad som invändts mot mitt yrkande vid denna paragraf.

En talare har sagt, att mitt yrkande stode i strid med § 14, som vi redan godkändt. Jag har läst 14 § både fram- och baklänges, men jag förstår icke ändå, att det kan finnas någon grund för nämnde påstående, ty så vidt jag kan se, finnes icke ringaste

Angförändrad organisation af landtförsvaret. sammanhang mellan denna paragraf och den fjortonde. Nu skall jag icke tala om morsgrisar, det har så mycket talats derom, både i komitén och Utskottet, att jag ledsnat dervid. Men beträffande förmånsrätten till vissa civila tjänster, hvilken rätt några talare trott sig finna vara borttagen, ber jag att få erinra, att några af de åtta reservanterna inom komitén uttryckligen sagt, att de endast på det vilkor, att några sådana förmånsrätter icke skulle tillskapas, kunde vara med om paragrafen. Flere talare hafva sagt, denna förmånsrätt är ju nu borttagen i Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag. I detta afseende hänvisar jag dels till hvad jag derom förut yttrat, och i öfrigt till hvad Herr Krigsministern yttrat i det statsrådsprotokoll som åtföljer den kongl. propositionen i fråga, pag. 17. Så vidt jag kunnat se, förekommer der icke ett enda ord derom, att icke en sådan företrädesrätt skulle förekomma som den komitén föreslagit.

Man har sagt, att det vore så nödvändigt att bifalla hela paragrafen och skicka alla till lägerplatsen för att få införd disciplin bland den studerande ungdomen. Om detta vore sant, vore det icke något fördelaktigt vitsord, hvarken för lärarne eller för eleverna vare sig vid seminarierna eller andra läroverk, att man skall behöfva skicka ynglingarne till en tre månaders öfningskurs i disciplin. Och skulle man under denna tid afhjelpa allt hvad de långa skolorna i disciplinärt hänseende försummat? Och dessutom, vore det väl så lyckligt att få den militära disciplinen införd bland hela folket? Det har åberopats tidningsuppsatser rörande oordningar, som skolat egt rum vid något läroverk, och derigenom skulle visas, att disciplinen vid dessa i allmänhet icke är den bästa. Dylika skildringar torde man dock kunna få jemväl och icke minst från mötesplatserna; särskildt nämnde talaren, att vid en skola någon af lärjungarne skulle hafva felat i sedligt hänseende, och detta skulle visa nödvändigheten af att skicka dem till en militärskola å lägerplats, för att lära sig disciplin och — sedlighet! Min tro är, att icke förbättras disciplinen genom att eleverna sändas till läger och kaserner. Jag tror, att om man vill söka göra våra militärer till englar i sedligt hänseende, så skola de bestämdt sjelfva protestera deremot, och utan att vilja påstå det militärerna äro sämre än andra i fråga om sedlighet, lärer det dock icke vara anledning att skicka våra skolgossar till lägren för inhemtande af ordning och sedlighet. Herr Björnstjerna påstod, så vidt jag förstod honom rätt, att vid seminarierna icke skulle meddelas militärundervisning. Det vore högst eget, om icke Herr Björnstjerna skulle hafva reda på Kongl. Maj:ts cirkulär den 23 Mars 1870, infördt i Svensk Författningssamling under N:o 36, sid. 4, der det heter om denna undervisning vid seminarierna, bland annat: »att undervisningen i militära ämnen vid folkskolelärareseminarierna för manliga elever skall, jemte de öfningar, som hittills egt rum, omfatta målskjutning och elementen af strid i spridd ordning samt af fälttjänst, och att denna

undervisning, som bör fortgå under åtta till tio veckor, fördelade på vår- och höstterminen, må uppdragas åt den gymnastiklärare eller särskildt kommenderade officer, som meddelar dylik undervisning» och så vidare. Häraf synes, att militäroföningar nog lära gifvas vid seminarierna, och hvad elementarläroverken beträffar, förekomma i samma cirkulär dem rörande föreskrifter i samma väg.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

En talare — ledamot af Utskottet — förklarade att han varit med om detta åläggande åtminstone för dem, som taga maturitetsexamen, af det skäl att dessa ynglingar erhålla i ersättning för det de måste underkasta sig dessa tre månaders öfningar, icke mindre än 200 kronor. Jag vet icke hvarifrån han fått denna uppgift, den jag icke väntat från en person, som suttit i Utskottet. Det står ju tydligt och klart, att för dessa tre månaders öfningar utgår icke mer än 50 öre om dagen jemte naturaprestationer. De 200 kronorna få de deremot först sedan de aflagt underofficersexamina, men för att genomgå dessa examina skola de hafva genomgått ytterligare skolor, och 500 kronor få de först sedan de såsom värnpliktigt underbefäl aflagt underofficersexamen. Denna uppgift var således helt och hållet vilseledande och håller icke streck med Utskottets eget förslag. Efter denna upplysning hoppas jag talaren öfverger sin ståndpunkt, som hvilar på en missuppfattning, och biträder mitt yrkande. Man har klandrat Herr Hedlund, därför att han inom komitén var en så varm förfäktare af denna paragraf, mot hvilken han nu uppträdt. Jag vet icke huru varm han var, men det vet jag, att andra, som förut ej varit varma vänner af denna paragraf, nu uppträda mycket varmt för densamma, och det passar icke riktigt väl för dem, som sjelfve bytt om åsigt, att klandra honom, i fall han gjort det, ty ingen lärer väl hafva gjort det utan giltiga skäl.

Nu skulle jag icke hafva något att erinra mot, att första punkten af 42 § stode qvar. Men orsaken till att jag icke förty yrkade afslag å hela punkten är den, att det som stadgas i denna paragraf, redan förut finnes i Svensk Författningssamling. Jag har derjemte ett annat skäl, hvarför jag yrkade afslag. Jag ansåg det nemligen origtigt att låta punkten stå qvar med det deri förekommande uttrycket att i *alla* skolor för manlig ungdom ifrågavarande öfningar skola bedrifvas. Det ser ut, som om man tänkt sig, att dylika öfningar skulle bedrifvas äfven i småskolorna och folkskolorna. Mig syntes nemligen att införande af målskjutningar i dessa skolor var en orimlighet, emedan en gosse i dessa skolor näppeligen orkar hålla ett målskjutningsgevär, men kanske om icke en orkar hålla ett gevär, så kunna de hjälpas åt, till exempel tre eller fyra stycken, under det att den femte fyrar af skottet. Jag skall således icke hafva något emot att första punkten i början af paragrafen qvarstår, om det så anses lämpligt, ehuru jag som sagdt ansåg det obehöfligt.

Slutligen har sagts, att om man icke tager denna paragraf, faller alltsammans. Så sade man förut vid första paragrafen också. Hvad

Ang. förändrad organisation af landtförsvaret. nu detta uttryck, här använt, beträffar, så förefaller det eget, om ett förslag att taga bort hälften af dessa studerande skulle föranleda till hela organisationsförslagets fall. Komma vi sedan till garantilagen, så få vi nog höra samma klagan. Jag tror, att detta förslag är så stort och viktigt och i sig sjelft innehåller så mycket

(Forts.)

godt, att det icke står på så svaga fötter, att det faller på några skolpojkar, som man här söker göra troligt.

På grund häraf anser jag mig icke böra frångå det yrkande, jag redan förut gjort rörande denna paragraf.

Herr *Johannes Jonson* förenade sig med Herr Liss Olof Larsson.

Herr Emil Key: Jag skall icke länge upptaga herrarnes tid, blott anhålla om ett par minuter!

Jag har icke velat låta det yttrande, Herr Liss Olof Larsson nu senast tillåtit sig, stå ovederlagdt i protokollet, så mycket mer som jag velat tillägga en uppgift, hvilken jag anser af vigt att den der inflyter. Som herrarne veta, är det redan nu så, att de skolvunglingar, som finnas i 6:te klassens öfre och 7:de klassens nedre afdelning och vilja blifva officerare, måste undergå öfningar såsom volontärer vid regementena. Jag har nu sett efter huru det förhåller sig med de sista åren under den tid, dessa volontäröfningar egt rum, på samma sätt nu är föreslaget att ske för alla. Jag har då funnit, att år 1878 befordrades till underlöjtnanter 112, år 1879 96, år 1880 92 och år 1881 67, således på fyra år 367 eller närmare 100 om året.

Herr Liss Olof Larsson påstod, att jag skulle i ett föregående anförande hafva antydt att alla officerare vore englar. Men jag ber att få hemställa till honom sjelf, om han vågar påstå att alla dessa närmare 400 underlöjtnanter äro kroppsligt och moraliskt förderfvade, och svarar han mig icke på den frågan, skall han få sina englar tillbaka.

Vidare yttrade han sig spefullt derom, att de, som icke dela hans åsigt, alltjemt hota med att, om man icke bifaller än det ena, än det andra, undan för undan, så skall hela förslaget falla. Jag tror att det kanske ligger någon öfverdrift i dylika påståenden af förslagets vänner, må så vara, men hvad jag icke tror det ligga någon öfverdrift uti, utan är fullkomligt viss på, det är att härordningsfrågan faller, faller ohjelpigen, om vi gå in på allt hvad som faller Herr Liss Olof Larsson in.

Herr C. A. Larsson: Det förundrar mig verkligen, att det kunnat uppstå så häftiga strider om den här paragrafen. I komitéen var det den, som vi nästan voro mest eniga om. Så vidt jag nu minnes, var det endast Rektor Törneblad, som hade några betänkligheter, men för öfrigt voro vi alla ense. Herr Liss Olof Larsson gjorde visserligen den anmärkningen, att man icke borde tvinga

dessa skolynglingar att, sedan de genomgått dessa särskilda öfningar och korpralskolor, äfven fullgöra sin värnpligt, och detta har nu blifvit ändradt. För öfrigt tyckte man litet synd om dessa folkskolelärareseminarister, emedan de icke hade så stora tillgångar, men den betänkligheten har också blifvit häfd genom reservanternas förslag, enligt hvilket det må bero på frivillig anmälan af dem sjelfva, om dessa seminarister vilja underkasta sig dessa särskilda öfningar. Särskildt höll min vän Hedlund långa och vackra tal, om hvilka fördelar genom denna anordning skulle beredas folkskolelärarne. De skulle bland annat blifva sjelfskrifna rullförare, hvilket man ansåg vara mycket praktiskt, då naturligtvis militärerna icke kunna hafva så väl reda på folket i de särskilda församlingarna. Att vi nu skulle komma att tvista så mycket om denna sak, det har, som jag nämnde, mycket förundrat mig. För min del anhåller jag om bifall till reservanternas förslag, hvilket jag anser vara ett verkligt förmedlingsförslag.

*Ang. förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Herr Granlund: Jag skall icke göra anspråk på herrarnes uppmärksamhet i många minuter, utan ber endast att få yttra några få ord. Då jag nemligen icke vill vara med om att pålägga landets kunskapsökande ungdom en dubbel värnpligt, kan jag icke rösta för den ifrågavarande paragrafen, utan förenar mig i det af Herr Wieselgren framställda yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på paragrafens antagande i oförändradt skick, dels på bifall till det ändringsförslag, som blifvit framställt uti den af Herr Danielson m. fl. afgifna reservation, dels på bifall till Herr Wieselgrens under öfverläggningen gjorda yrkande, dels ock slutligen på paragrafens förkastande; och fann Herr Talmannen propositionen på godkännande af Herr Danielsons m. fl:s förslag vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits Herr Wieselgrens yrkande, en så lydande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att 42 § i förevarande af Särskilda Utskottet under 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 1 framlagda lagförslag skall erhålla sådan lydelse, som i Herr Danielsons m. fl:s vid utlåtandet fogade reservation föreslagits,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat, att lydelsen af omförmälda § skall affattas i öfverensstämmelse med det förslag, som af Herr Wieselgren under öfverläggningen framstälts.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 101 ja mot 83 nej; varande således beslut fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Mot detta beslut reserverade sig Herrar Grefve *Mörner*, *Lundblad*, *Weckman*, *Jöns Rundbäck*, *Wennérus*, *F. G. Janson* i Karlshed, *Arhusiander* och *Blomberg*.

Den vidare föredragningen af det föreliggande lagförslaget uppsköts till kl. 7 e. m., då detta sammanträde komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.